Элим деб, юртим деб, ёниб яшаш керак

Туркистон

1925 йилдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ ГАЗЕТАСИ

1997 йил 23 июль Чоршанба. № 57 (14449)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ ҚОШИДА ЮРИСТЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ МАРКАЗИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ҳуқуқий тарбияни яхшилаш, аҳолининг ҳуқуқий маданияти даражасини юксалтириш, ҳуқуқшунос кадрларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, жамоатчилик фикрини ўрганиш ишини яхшилаш ҳақида»ги 1997 йил 25 июндаги ПФ-1791 сонли Фармонига мувофиқ ҳокимият ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг юқори малакали кадрларга бўлган эҳтиёжини қондириш, замонавий билимлар асосида ҳуқуқшунос ходимларнинг касбий тайёргарлигини ҳамда уларни қайта тайёрлашни тубдан яхшилаш, шунингдек, ҳуқуқшунослик соҳасидаги илмий тадқиқотларнинг савиясини ошириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси

қарор қилади:

1. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошида адлия ва суд органлари ходимларининг малакасини ошириш институти негизида Юристлар малакасини ошириш маркази ташкил этилсин. Унинг тузилмаси, устави тасдиқлансин.

2. Юристлар малакасини ошириш маркази раҳбарияти директор ва унинг икки ўринбосаридан иборат таркибда тасдиқлансин.

3. Белгилаб қўйилсинки, Юристлар малакасини ошириш марказида:

— адлия, суд, прокуратура, адвокатура ҳамда ҳокимият идоралари, мулкчилик шаклидан қатъий назар корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар юридик хизматининг олий маълумотли ходимлари, шунингдек, ҳуқуқшунослик фани ўқитувчилари 3 ойлик курсда қайта тайёрланадилар ва малака оширадилар.

— Ёш мутахассислар ва раҳбарлик лавозимига заҳирага олинган ходимлар 6 ойлик курсда ўқитиладилар;

— маълум тоифа кадрлар учун қисқа муддатли ўқишлар ташкил қилинади;

— ўқув курсини муваффақиятли тугатган тингловчиларга белгиланган намунадаги гувоҳнома ва уларнинг иш жойига тавсифнома берилади;

— ҳуқуқшунослар орасида кадрлар сиёсатини такомиллаштириш борасида тавсиялар ишлаб чиқилади;

— ҳуқуқшунос кадрларни тайёрлаш ва малакасини ошириш масалалари юзасида халқаро ташкилотлар билан алоқалар амалга оширилади;

— ҳуқуқшунослик соҳасида олиб борилаётган илмий-тадқиқот ишларини таҳлил қилиш, уларнинг савияси ва самарадорлигини оширишга қаратилган тавсиялар ишлаб чиқилади.

4. Марказ тингловчилари учун ўқиш давомида уларнинг асосий иш жойларидаги иш ҳақлари ва лавозимлари сақланиб қолинади. Жойлардан келган тингловчиларга амалдаги қонунчиликка мувофиқ суткалик, ўқиш манзилига келиш ва қайтиб кетиш харажатлари тўланади, шунингдек улар ётоқхона билан таъминланадилар.

5. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда бир ой муддатда мазкур марказда ўқитиш, қайта тайёрлаш ва малака ошириш тартиби тўғрисидаги Низомни ишлаб чиқсин ва тасдиқласин.

6. Марказнинг профессор-ўқитувчилари ва илмий ходимларига республиканинг олий ўқув юртлари ва илмий-тадқиқот муассасаларида амалда бўлган меҳнатга ҳақ тўлаш миқдорлари, бошқа ходимларга эса давлат ҳокимияти ва бошқарув идоралари ходимлари меҳнатига ҳақ тўлашнинг амалдаги шартларига мувофиқ тариф ставкалари белгилансин.

7. Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги Адлия вазирлиги қошидаги Юристлар малакасини ошириш марказига шу йўналишдаги хорижий ва халқаро институтлар, ташкилотлар билан алоқаларни амалга оширишда ёрдам кўрсатсин.

8. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигига:

1998 йилдан бошлаб ҳар йили марказнинг буюртмасига мувофиқ хорижий мутахассисларни ишга таклиф этиш, марказ ходимларининг халқаро илмий-амалий анжуманларда иштирок этиши, шунингдек, даврий нашрларга обуна бўлишлари, хорижда чиқариладиган дарсликлар ва ўқув қўлланмаларидан олишлари учун, шу жумладан, эркин алмаштириладиган валюталарда;

— марказни асбоб-ускуналар, офис мебели, ташкилий-техника воситалари билан жиҳозлаш ва транспорт воситалари олиш учун;

— марказнинг фаолият кўрсатиши, шу жумладан мазкур қарор шартларига мувофиқ иш ҳақи, бино ва иншоотларни жиҳозлаш ҳамда капитал таъмирлаш, ўқув-услубий қўлланмалар ва илмий асарлар нашр эттириш учун тақдим қилинган ҳисоб-китобларга кўра зарур маблағлар ажратиш топширилсин.

9. Тошкент шаҳар ҳокимияти 2 ой муддатда республика Юристлар малакасини ошириш марказига зарур бино ажратиб, ўқув жараёни ҳусусиятларини ҳисобга олган ҳолда реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш ишларини амалга оширсин.

10. Ўзбекистон Республикаси Алоқа вазирлиги белгиланган тартибда марказни замонавий алоқа воситалари билан таъминласин.

11. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 19 январдаги «Ўзбекистон Республикаси Адлия органлари ва судлари фаолиятини ташкил этиш масалалари тўғрисида»ги 18-сон Қарорининг 2-банди ўз кучини йўқотган, деб ҳисоблансин.

12. Ушбу Қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Б. Ғуломов зиммасига юклатилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1997 йил 21 июль

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ҚАРОРИ

Ҳуқуқий маърифат тарғиботи Марказини ташкил қилиш ва ҳуқуқий адабиётларни аҳолига етказиб беришни йўлга қўйиш тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ҳуқуқий тарбияни яхшилаш, аҳолининг ҳуқуқий маданияти даражасини юксалтириш, ҳуқуқшунос кадрларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, жамоатчилик фикрини ўрганиш ишини яхшилаш ҳақида»ги 1997 йил 25 июндаги ПФ-1791 сонли Фармонига мувофиқ аҳолининг ҳуқуқий билими ва онгини юксалтириш, жамият аъзоларининг ҳуқуқий фаоллигини ошириш, ислоҳотларни янги мазмун билан бойитиш юзасидан олиб борилаётган ишлар давлат сиёсатининг асосий йўналишларидан бири этиб белгиланганлигини инобатга олиб, Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Тошкент давлат юридик институти ҳузурида ҳуқуқий маърифат тарғиботи Маркази ва Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазирлиги, вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳар ҳокимликлари адлия бошқармалари ҳузурида унинг минтақавий бўлимлари ташкил этилсин. Марказнинг тузилмаси ҳамда Устави тасдиқлансин.

2. Ҳуқуқий маърифат тарғиботи Марказининг асосий вазифалари ва фаолият йўналишлари қуйидагича белгилансин:

- мамлакатда ҳуқуқий таълим фаолиятини кучайтириш ва услубий жиҳатдан таъминлаш, аҳоли ўртасида ҳуқуқий билимларни тарғиб қилиш;

- аҳоли турли ижтимоий гуруҳларининг ҳуқуқий маданиятини ошириш, ҳуқуқий тарбия ва таълимнинг замонавий турларини татбиқ этиш борасида тавсиялар ишлаб чиқиш;

- аҳолининг ҳуқуқий билимини ошириш мақсадида янги қонунчилик ва меъёрий ҳуқуқий ҳужжатларни даврий умумлаштириш, уларни аҳолига етказиш учун Марказнинг минтақавий бўлимларига юбориш;

- ҳуқуқий таълимнинг ҳолатини умумлаштириш ва таҳлил қилиб бориш, бу соҳани такомиллаштириш юзасидан таклифларни ишлаб чиқиш;

- жойларда ҳуқуқий тарғибот ишларини мувофиқлаштириш;

- оммабоп ҳуқуқий адабиётларни, ўқув-услубий қўлланмаларни ва дарсликларни тайёрлашни мувофиқлаштириш;

- аҳолининг ҳуқуқий маданияти ва савиясини оширишга қаратилган ташкилий-тарғибий ишларда жамоат бирлашмалари, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар ва илмий муассасалар билан ҳамкорлик қилиш.

3. Ўзбекистон Республикаси прокуратураси, суд, ички ишлар ва адлия идоралари, Халқ таълими вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ва Фанлар академияси ҳуқуқий маърифат тарғиботи Маркази вазифаларининг амалга оширилишида унга яқиндан амалий ёрдам кўрсатсинлар.

4. Республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик Маркази, касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши, Хотин-қизлар қўмитаси, «Камолот», «Маҳалла» жамғармалари ва бошқа жамоат бирлашмаларига аҳолининг ҳуқуқий билимларини ошириш юзасидан аниқ мақсадга йўналтирилган тарғибий ишларни амалга ошириш тавсия этилсин.

Мазкур масала билан боғлиқ бўлган оммавий, маърифий, тарғибий-ташкилий ишларнинг Ўзбекистон Телерадиокомпанияси ва бошқа оммавий ахборот воситалари томонидан кенг ёритилиши муҳим эканлиги таъкидлансин.

5. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашига, Тошкент шаҳар ва вилоятлар ҳокимликларига ҳуқуқий маърифат тарғиботи Марказининг минтақавий бўлимларини зарур асбоб-ускуналар, офис мебели, ташкилий техника воситалари билан жиҳозлашда, ҳуқуқий тарғибот ишини юритишда яқиндан ёрдам кўрсатиш топширилсин.

Туман /шаҳар/ ҳокимликлари қошида жамоатчилик асосида ҳуқуқий маърифат тарғиботи Марказининг ҳудудий бўлимларини ташкил қилиш Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашига, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларига топширилсин.

Ҳудудий-маърифат тарғиботи Марказининг туман /шаҳар/ лардаги минтақавий бўлими ишини ташкил қилиш, ҳуқуқий тарғибот ишларини мувофиқлаштириш туман /шаҳар/ ҳокимлари зиммасига юклатилсин.

6. Ҳуқуқий маърифат тарғиботи Маркази ва унинг минтақавий бўлимлари ходимларига давлат ҳокимияти органлари ходимлари меҳнатига ҳақ тўлашнинг амалдаги шартларига мувофиқ тариф ставкалари белгилансин.

7. Ҳуқуқий маърифат тарғиботи Маркази ҳузурида илмий-оммабоп ҳуқуқий адабиётларни чиқариш бўйича идоралараро республика мувофиқлаштирувчи-услубий Кенгаш тузилсин.

Мазкур Кенгашга нашр этишга тавсия қилинган ҳуқуқий адабиётларни илмий-оммабоп адабиётлар мақомига киритиш ҳуқуқи берилсин.

8. Ҳуқуқий маърифат тарғиботи Маркази Ўзбекистон Республикаси Қонунлари, Республика Президенти Фармонлари ва фармойишлари, Олий Мажлис сессиялари ҳужжатлари, Вазирлар Маҳкамасининг қарор ва фармойишлари, вазирликлар ва идораларнинг меъёрий ҳужжатлари ва статистик тўпламларини олувчи ташкилотлар рўйхатига киритилсин.

9. Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитаси ҳуқуқий маърифат тарғиботи Марказини махфий бўлмаган босма асарлар ва китоб маҳсулотининг /ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, ҳуқуқий, тарихий/ назорат нусхалари юборилувчи ташкилотлар рўйхатига киритсин.

10. Оммабоп ҳуқуқий адабиётларни нашр этишни кўпайтириш ва уларни республика аҳолисига арзон нархларда сотишни йўлга қўйиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитаси мавжуд «Адолат» нашриёти моддий-техникавий негизини мустаҳкамлашга яқиндан ёрдамлашсин.

11. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги Давлат матбуот қўмитаси, «Китоб савдоси» Давлат ҳиссадорлик уюшмаси, «Матбуот тарқатиш уюшмаси» акционерлик жамияти билан биргаликда ҳуқуқий илмий-оммабоп адабиётлар, дарсликлар ва ўқув қўлланмаларини аҳолига 50 фоиз арзонлаштирилган нархларда сотиш тартибларини ишлаб чиқиб тасдиқлаш учун Вазирлар Маҳкамасига тақдим этсин.

12. Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирлиги Адлия вазирлиги буюртмасига мувофиқ ҳуқуқий маърифат тарғиботи Марказини жиҳозлаш, транспорт воситалари олиш ва фаолиятини ташкил этиш учун зарур маблағлар ажратсин.

13. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Б.Ғуломов зиммасига юклатилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1997 йил 22 июль

Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг олти йиллиги олдидан

ҲАШАР – ЭЛГА ЯРАШАР

Бугун юртимизни улкан қурилиш майдонига ўхшатиш мумкин. Жонажон юртимизнинг қаерига қараманг, қурилиш, бунёдкорлик ишлари авжида. Истиқлолимизнинг шонли олти йиллик тўйи арафасида Тошкент шаҳридаги Сергели туманида олтита йирик иншоот қуриб битказилиши кўзда тутиляпти. Қуйидаги репортажимиз ҳам ана шу ҳақда батафсил ҳикоя қилади.

Қурилиш майдонлари - тумандаги энг "қайноқ" нуқталардан ҳисобланади. Кўпқаватли турар жойлар, маҳалла гузарлари, мактаб, шифохона, савдо шоҳобчалари ва бошқа бунёдкорлик манзилларида ишлар кечаю-кундуз қизғин олиб борилятпти. Қурувчилар тумандаги олтита йирик иншоот қурилишини мустақиллигимизнинг олти йиллиги айёмида битказиб, улуғ байрамга тўёна этиш учун ғайрат қилишяпти. "Янги Сергели" кўчасидаги маданият ва истироҳат боғи ҳам ана шундай қурилиш майдонларидан бири. Умумий майдони 7,5 гектарни ташкил этувчи бу оромгоҳ ишга тушгач, гўзалликда шаҳарда тенги йўқ маскан бўлади. Туман ҳокимининг хўжалик ҳисобидаги капитал қурилиш бўлими (бошлиғи Чори Назаров) томонидан 9,5 минг метр ҳажмли сунъий кўл, "Саккизоёқ" болалар кафеси, оромгоҳга кираверишдаги аркли дарвоза, 3200 ўринли ёзги саҳна мажмуаси асосан қуриб битказилиш арафасида турибди. Шунингдек, бу ерда бош пудратчи -"Паркентсувқурилиш" бошқармасига қарашли 3- механизациялашган кўчма колонна, Республика ёшларининг "Камолот" жамғармаси қошидаги "Камолот" масъулияти чекланган жамият, ёпиқ турдаги "Стрела" ҳиссадорлик жамиятининг бунёдкорлари ҳам астойдил меҳнат қиляптилар. Бу боғни ҳақиқий халқ сайилгоҳи дейиш мумкин. Яқинда бу боғда ўтказилган умумхалқ ҳашарида тумандаги давлат ва жамоа корхоналари, савдо ташкилотлари ва хусусий фирмалар билан бирга кўплаб маҳаллалар аҳли ҳам фаол қатнашдилар.

... Ҳамма жойда иш қизғин. Туман ҳокими Мидҳат Йўлдошевни ҳам ҳашарчиларнинг ўртасида иш устида учратдик.

--Қаранг, ярим кундаёқ кўп ишлар бажарилди, -дейди Мидҳат Йўлдошев қувонч билан.- Бугун бу ерда тумандаги бюджет ташкилотлари - халқ таълими, соғлиқни сақлаш бўлимлари, маҳалла вакиллари ҳам ишлашяпти. Одамларнинг кайфиятини кўрдингизми, қандай кўтаринки, байрамона! Асосий дарвозанинг ёнидан эрталаб ўтганимда қурилиш чиқитлари, тош-тупроқлар уюлиб ётган эди. Энди ҳозир бир кўринг, ўша жойни!

--Анави фаввораға қаранг, - деди у кўл ўртасидаги "орол"дан осмону фалакка бўйлаётган сув "устуни"ни кўрсатиб.

--Бу "Гейзер" фаввораси, 30 метр баландликка отилади.

Ҳа, туман ҳокимининг суюниши бежиз эмас. Боғ чиройи кун эмас, соат сайин очилиб боряпти. Мана, кириш арки гумбазининг пўлат асослари ерда пайвандланиб, тахт қилинди.

Инсонга ризқ берувчи Онаер, яшил табиат ҳақидаги туйғулар билан бир зумда Сергели-8 мавзесига кириб борасиз. Диққатингизни энг аввало улкан автомобиль бозори тортади. Турфа хил автомобиллар қатор-қатор бўлиб тизилиб кетган. Бу ерда "ўзимизнинг" "Нексия", "Дамас","Тико"лар ҳам кун сайин кўпайиб боряпти. Юртбошимиз Асакадаги автомобиль заводининг очилиш чоғида юртимизда яшовчи ҳар бир оиланинг ўз шахсий автомобили бўлиши ҳақидаги орзуларини сўзлаган эди. Улкан бозор ва ундаги қизиқувчан харидорларни кузатаётиб, хаёлдан шундай ўй кечади : юртдошларимизда моддий- иқтисодий имконияти ортиб, машина сотиб олишга шароит туғиляптими, демак, бу тўкин келажакнинг хайрли истиқболларидандир! Бутун шаҳримиздаги каби, Сергели туманида ҳам улкан миқёсда қурилиш - ободонлаштириш ишлари қизғин олиб бориляпти. Бир неча маҳалла гузарлари, Қўйлиқ мавзесидаги шифохона, Сергели -5 мавзесида мактаб, туман марказидаги маданият ва истироҳат боғи - ҳаммасида ишлар бир зум ҳам тўхтамайди. Буларнинг бариси Мустақиллигимизнинг олти йиллик тантаналари арафасида очилиши кўзда тутилган. Туман иқтисодиёти - аллақачон чет элга маҳсулот сотаётган "Файз", "Сергели" мебель ишлаб чиқариш ҳиссадорлик жамиятлари, "Новатор" хусусий фирмаси каби кўплаб корхоналар пардозлаш ишларини бошлади. Бир томонда ер текисланиб, суғориш қувурлари ётқизиляпти. Йўлкаларга ҳовур чиқиб турган иссиқ асфальт тўкилиб, текисланяпти. Ҳар жойда электр пайвандларнинг "ялт-юлти" кўзга ташланади. Ерга ётқизилган кичик бетон плиталарнинг орасига қум тўкиляпти.

Бир сўз билан айтганда бу ерда меҳнат қайнамоқда.

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ, жамоатчи мухбир

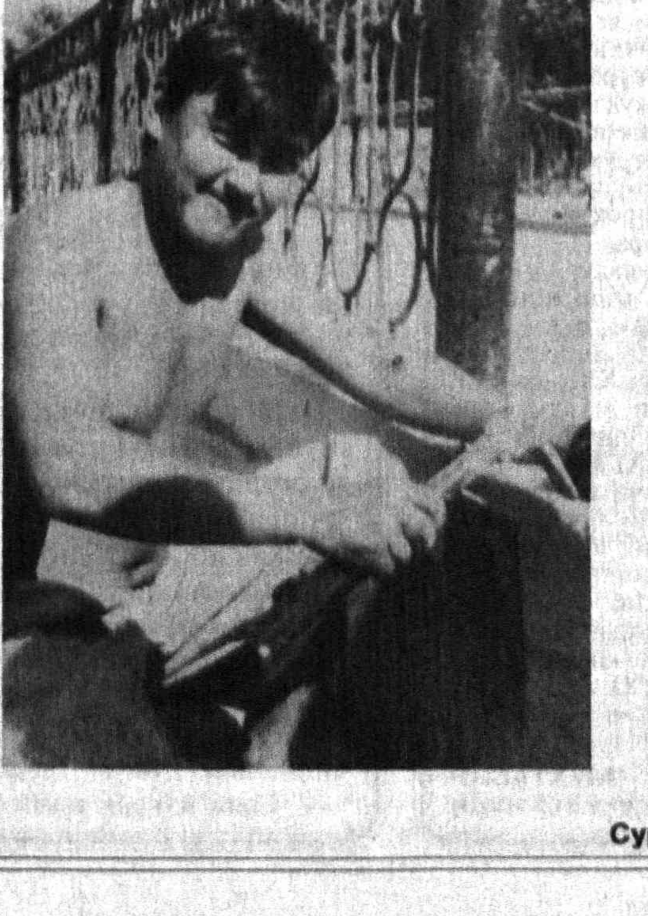

Суратлар муаллифи: А. ГЕРАСИМОВ

ТОКИО. Япония ташқи ишлар вазири Юкихико Икэда Ҳиндистон ҳамда Покистон раҳбариятини бутун дунёда ядро қуроли синовларини ялпи таъқиқлаш тўғрисидаги шартномага имзо чекишга ундаш мақсади билан хорижий сафарга чиқди.

Мазкур шартнома БМТ Бош Ассамблеяси томонидан ўтган йилнинг сентябрида қабул қилинган эди. Ушбу шартнома кучга кириши учун ядро қуролига эга бўлган 44 давлат томонидан тасдиқланиши лозим. Аммо Ҳиндистон, Покистон ва Шимолий Корея давлатлари ҳали-ҳануз шартномани имзолагани йўқ.

Япония ташқи ишлар вазири ўз сафари давомида Ҳиндистон ҳамда Покистон раҳбарияти билан учрашиб, мазкур масала бўйича музокаралар ўтказади.

* * *

БАҒДОД. БМТнинг Ироқдаги оммавий қирғин қуролларини йўқотиш бўйича махсус комиссияси Бағдодга келди. Мутахассислардан иборат мазкур комиссия мамлакат бош вазирининг ўринбосари Тариқ Азиз билан учрашиб, Ироқнинг бу борада махсус комиссия билан ҳамкорлиги, шунингдек, БМТнинг Ироққа қарши эълон қилган иқтисодий жазо чораларини бекор қилиш билан боғлиқ масалалар юзасидан фикр алмашади.

* * *

ПРАГА. Чехиянинг шарқий ҳудудларида юз берган тошқин туфайли 50 киши ҳалок бўлди, 80 мингдан ортиқ аҳоли бошпанасиз қолди. Шунингдек, табиий офат оқибатида 2 мингдан ортиқ турар-жой бинолари, автомобил йўллари ва йирик кўприклар вайрон бўлди. Чехиядан олинган маълумотларга қараганда, тошқин 3 миллиард АҚШ доллари миқдорида зарар келтирган.

* * *

ДЕҲЛИ. Ҳиндистон вице-президенти Кочерил Раман Нараянан расмий равишда мамлакатнинг янги президенти деб эълон қилинди. Ҳиндистон матбуотининг ёзишича, 14 июлда ўтказилган президент сайловида 77 ёшли К.Нараянан номзоди учун сайловчиларнинг 94,9 фоизи овоз берган. Унинг асосий рақиби марказий сайлов комиссиясининг собиқ бошлиғи Т.Сешан сайловчилардан 5 фоизининг овозини олган, холос. К.Нараянан янги лавозимдаги ишини ҳозирги президентнинг ваколат муддати тугаганидан сўнг, яъни 25 июлдан бошлайди.

/ЎзА/

ЗАМОН, ВОҚЕАЛАР, ОДАМЛАР

Миср: кеча ва бугун

Миср халқи ҳар йили 23 июлни Миллий байрам сифатида нишонлайди. Мамлакат ҳарбийлари тузган «Эркин зобитлар» гуруҳи 1952 йили мамлакатни инглиз мустамлакасидан озод этиб, монархия тузумига барҳам берган кундан буён ана шу сана Миср халқи учун эъзозли байрам ҳисобланади.

Асрлар давомида Миср халқи қанчадан-қанча мустабид ҳукмдорлар қийноғини бошдан кечирди. Узоқ тарихни-ку қўя турайлик, ўтган асрнинг охирларида, аниқроғи 1882 йилда инглиз мустамлакачилари Мисрни ўзига тобе қилиб олди. Бу ердаги табиий бойликлар олиб чиқиб кетила бошлади ва Миср хом ашё базасига айланиб қолди.

1921 йили Саъд Заглул бошчилигидаги ватанпарварлар халқ қўзғолони натижасида инглиз протекторати бекор қилиниб, Миср мустақил қироллик деб эълон қилинди. Шундай бўлса-да, Англия Мисрда ўз мавқеини ушлаб тураверди, яъни мамлакатдан ўз армиясини чиқармай, давлат идоралари назоратини сақлаб қолди.

Ниҳоят, 1952 йил 23 июль куни «Эркин зобитлар» гуруҳи Мисрни инглиз мустамлакаси ва подшолик тузумидан озод этди. Мамлакат Миср Республикаси, деб эълон қилинди. Мисрликлар ҳаётида янги давр бошланди. Янги ҳукумат барча жабҳаларда ислоҳотлар бошлади.

1981 йилда мамлакатнинг янги президенти этиб сайланган Муҳаммад Ҳусний Муборак ислоҳотларга янада зўр берди. Коммуникация тармоқлари, ишлаб чиқариш корхоналари замонавий техника билан таъминланди ва тўла қувват билан ишлай бошлади. Янги, замонавий шаҳарлар қурилди.

Ҳозирга келиб, ана шу ислоҳотлар самараси Миср ҳаётида тобора яққолроқ намоён бўлмоқда. Мамлакат цемент, ип-газлама, пойафзал, кийим-кечак ишлаб чиқариш бўйича араб дунёсида етакчи ўринлардан бирини эгаллайди. Нефт—газ саноати ҳам Миср иқтисодиётининг таянч нуқталаридан бирига айланган. Мамлакатнинг асосий даромад манбаларидан яна бири сайёҳликдир. Мисрга йилига тўрт ярим миллион сайёҳ келади.

Мамлакатларимиз ўртасидаги алоқалар тўғрисида сўз юритганда, узоқ ўтмишга бориб тақалган бу алоқаларнинг бугунги кунда ҳам жадал ривожланиб бораётганини айтиш мумкин. Хусусан, аждодларимизнинг Буюк Ипак Йўли орқали савдо-иқтисодий ва маданий-маърифий соҳалардаги алоқалари ҳозир ҳам ўз аҳамиятини йўқотган эмас.

Мамлакатимиз мустақилликни қўлга киритгач, Ўзбекистон билан Миср ўртасидаги муносабатлар янада мустаҳкамлана борди. Араб дунёсида биринчи бўлиб Ўзбекистонни мустақил давлат сифатида тан олган ва биринчилар қаторида Тошкентда ўз элчихонасини очган мамлакат ҳам айнан Мисрдир.

Президент Ислом Каримовнинг 1992 йил декабрь ойида Миср Араб Республикасига буюрган расмий ташрифи ўзаро муносабатларимизни янги босқичга кўтаришда муҳим қадам бўлди. Ушбу ташриф асносида икки мам лакат ўртасида савдо-сотиқ, банк-молия, сармояларни ҳимоялаш, таълим ва бошқа соҳаларда ўзаро манфаатли ҳамкорликни йўлга қўювчи бир неча муҳим ҳужжат имзоланди. Бу билан, мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларнинг ҳуқуқий пойдеворига асос солинди.

Алишер Ҳасанов, ЎзА шарҳловчиси.

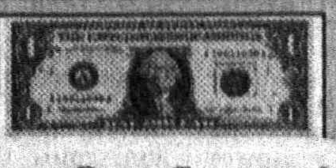

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1997 йил 22 июлдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун 1 АҚШ доллари сўмга нисбатан қийматини 66 сўм 09 тийин миқдорида белгилади.

Шарқий қирғоқ

МИЛЛИЙ ДАВЛАТЧИЛИГИМИЗДАГИ БУЮК ДАВР

Президентимиз И.А.Каримов "Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари" китобида муҳим миллий, минтақавий ва умумбашарий муаммолар ва уларнинг ечими таҳлил қилинган. Мазкур китобда миллий давлатчилик назарияси муаммолари ҳам қаламга олинган. Унда таъкидланишича, давлатчилигимизнинг минг йиллик тарихи Россия истибдодига, оқ ва қизил империялар босқини натижасида узилиб қолган эди. Мустақилликдан сўнг Ўзбекистон янги давлатчилигини қуриш ва ривожлантиришга киришди. Мустақиллик йилларида Ўзбекистоннинг миллий давлатчилиги пойдевори барпо этилди. Минг йиллик давлатчилигимиз тарихи яна узвийлик касб этди.

Президентимиз Ислом Каримов бугунги ўзбек миллий давлатчилигини бунёд этишда Амир Темур давлат қурилиши ва бошқарувига ҳурмат-эҳтиром билан қарамоқда. Қудратли Ўзбекистон давлатини барпо этишда Амир Темур тажрибаси бизга таянч бўла олади. "Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари" китобида Президентимиз давлатчилигимиз тарихий тажрибасига таяниб, янги миллий давлатчилигимизни мустаҳкамлаш вазифаларини кўрсатиб берди.

Амир Темур давлат тизими ва бошқарувни ташкил этишда ўзига хос мактаб яратган эди ва у адолатли, инсонпарвар жамиятни қарор топтиришда катта тажрибадир. Унинг давлат қурилиши кўп асрлар давомида Шарқ ва Ғарб давлатларига андоза, армон бўлиб келган.

I. Шарқда бошқарув илми

Одатда жамият ва давлатни бошқариш ва унинг назарий асослари ҳақида гап кетганда кўпчилик олимлар асосан ғарб мутафаккирларининг ҳуқуқий, сиёсий ва ижтимоий ижодига мурожаат этадилар. Бунда аввало Платоннинг "Давлат" ва "Қонунлар", Аристотелнинг "Сиёсат", Цицероннинг "Давлат ҳақида", Макиавеллининг "Давлатпаноҳ", Гоббснинг "Левиафан", Спинозанинг "Сиёсий рисола", Монтескъенинг "Қонунлар руҳи тўғрисида", Руссонинг "Ижтимоий шартнома ҳақида", Гегелнинг "Ҳуқуқ фалсафаси" каби мумтоз асарларига ишора қилинади. Бу табиий, албатта. Аммо ҳар ким ҳам бу масаланинг фақат бир жиҳати эканлигини англашга уринавермайди. Юқоридаги санаб ўтилган асарларга асосланиш яқин-яқингача жамият, сиёсат ва давлат тўғрисидаги одатий бўлиб қолган тафаккур қилиш, бир маромда фикрлаш одатидан келиб чиқади. Гап шундаки, бутун Шарқ фани, хусусан, бошқарув илми ўта теран, мураккаб ва шу билан бирга жозибали-сирли эканлиги туфайли уни ўрганишга ҳар ким ҳам жазм этавермайди. Ваҳоланки, Ғарб мутафаккирлари бунга алоҳида эътибор беришган. Масалан, сиёсат илми бобида устаси фаранг Макиавелли Фаробий ва Ибн Холдуннинг сиёсат юритиш ҳақидаги фикрларидан таъсирланганлигини яширмаган. "Ҳуқуқ фалсафаси" номли мумтоз асар яратган Ғарб мутафаккири Гегель эса мусулмон ҳуқуқини яхши билган.

Аммо, Шарқ мутафаккирларининг жамият ва давлат, уни бошқариш ҳақидаги таълимоти ҳали жуда кам ўрганилган. Агарда биз бу соҳадаги машҳур асарларни, яъни Фаробийнинг "Фозил одамлар шаҳри", "Бахт-саодатга эришув йўллари ҳақидаги рисола", Юсуф Хос Ҳожибнинг "Қутадғу билик", Ибн Холдуннинг "Китоб-ул-Ибар", Низомулмулкнинг "Сиёсатнома", Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг "Бобурнома", Бурҳониддин Марғинонийнинг "Ҳидоя" ва бошқа кўплаб асарларни санаб ўтсакгина, Шарқ мутафаккирларининг сиёсат илми соҳасида дуру гавҳарларга тенг фикрларини мисқоллаб териш нечоғлиқ мароқли иш эканлигини англаймиз.

Фаробийнинг жамиятни бошқариш ҳақидаги қарашлари диққатга сазовордир. У давлатни соғлом организмга ўхшатган. Давлатга фозил ва адолатли шахс раҳбарлик қилади, у аҳолини бахт-саодатга олиб боришни ўз мақсади деб билади. Унинг ақли, билими, ахлоқий ҳислатлари биринчи ўринда турмоғи керак. Сўнгра унинг бойлиги, насл-насаби эътиборга моликдир. Фаробий фикрича, давлатни етук хислатларга эга бўлган шахсгина бошқармоғи керак. Агарда унда бу ҳислатлар бўлмаса, давлат етук хислатларга эга бўлган бир неча шахслар томонидан бошқарилиши керак. Бунинг ҳам иложи бўлмаган тақдирда давлат сайланган шахслар (демократия) ёрдамида бошқарилиши зарур.

Фаробийнинг бундай илғор фикрлари бошқарув назариясига тегишлидир. Маълумки, Фаробий жамоа (давлат, мамлакат) раҳбари маълум фазилатларга эга бўлиши зарурлигини алоҳида таъкидлаган. Мутафаккир фикрича, давлат раҳбари қуйидаги хислатларга эга бўлмоғи керак:

1. Тўрт мучали соғ-саломат;
2. Табиатан нозик фаросатли, тез фикрловчи;
3. Яхши хотира эгаси;
4. Зеҳни ўткир, зукко;
5. Ўз фикрини равшан тушунтира олувчи, нотиқ;
6. Таълим олиш, билим ва маърифатга эришишда иродаси зўр;
7. Нафсини тия олувчи, қимор ва бошқа ўйинлардан ўзини сақловчи;
8. Ҳақ ва ҳақиқатни, одил ва ҳақгўйларни севадиган, ёлғонни ва ёлғончиларни ёмон кўрадиган, одил;
9. Ор-номусли, пасткашликлардан юқори турувчи, олий ҳимматли;
10. Мол-дунё кетидан қувмайдиган;
11. Табиатан адолатпарвар, барчага баробар ҳақиқат қилувчи;
12. Ўзи зарур деб ҳисоблаган чора-тадбирларни амалга оширишда қатъиятли, салобатли, журъатли ва жасур, қўрқоқлик ва гумонлардан ҳоли.

Амир Темур ўзидан олдин ўтган мутафаккирлар, жумладан, Фаробий асарлари билан таниш бўлган. Буни биз Амир Темурнинг давлати бошқарувида қатъий қоидаларга амал қилинганлигида ва ўз вазирларига қўйган талабларида ҳам кўрамиз. Амир Темур Фаробий қарашларини давом эттириб, нафақат давлат раҳбари, балки вазирлар ҳам зарур хислатларга эга бўлишлари зарурлигини уқтиради. У ёзади: "Вазирлар ушбу тўрт сифатга эга кишилардан бўлишлари лозим: биринчиси -- асллик, тоза насллилик; иккинчиси -- ақл-фаросатлилик; учинчиси -- сипоҳу раият (қўшину аҳоли) аҳволидан хабардорлик; уларга нисбатан хушмуомалада бўлишлик; тўртинчиси -- сабр чидамлилик ва тинчликсеварлик. Кимки шу тўрт сифатга эга бўлса, ундай одамни вазирлик мартабасига лойиқ киши деб билсинлар. Уни вазир ёки маслаҳатчи этиб тайинласинлар".

Марказий Осиё мутафаккирлари давлат бошқарувида раҳбарлик қобилияти ҳисобга олиниши зарурлигини ҳам таъкидлаб келганлар. Жумладан, буюк энциклопедист олим Абу Райҳон Беруний (973-1048) жамиятни бошқариш масалалари, у ёки бу давлат арбобининг ҳокимиятни бошқаришга яроқлилиги унинг раҳбарлик қилишдаги қобилиятига боғлиқ эканлигини алоҳида айтиб ўтган. Худди шу қоидага Амир Темур ўзининг бепоён салтанатини бошқаришда қатъий риоя этган. Ҳокимиятнинг барча бўғинларидаги амалдорлар ўз мамлакатига содиқлиги ва фазилатларига қараб тайинланган.

Маълумки, сиёсий-ҳуқуқий адабиётда ҳуқуқий давлат назарияси тўлалигича Ғарб мутафаккирларининг ижодий маҳсули деган тушунча кенг тарқалган. Бу фикрга қўшилиш қийин. Чунки Марказий Осиё мутафаккирларининг сиёсий қарашларида ҳозирда "ҳуқуқий давлат" деб номланадиган давлат тўғрисидаги тасаввурларни учратиш мумкин. Буюк аллома Абу Али ибн Сино (980-1037) фикрича, жамият фуқароларнинг ўзаро келишуви асосида қабул қилинадиган адолатли қонунлар ёрдамида бошқарилиши зарур. Бунда жамиятнинг ҳамма аъзолари қонунларга итоат этишлари шарт. Қонунни бузиш ва адолатсизлик жазоланиши керак. Агарда ҳоким, подшонинг ўзи адолатсизликка йўл қўйса, халқнинг унга қарши қўзғолони тўғри ва жамият томонидан қўллаб-қувватланмоғи керак.

Туркий халқларнинг буюк адиби Юсуф Хос Ҳожиб ҳам давлат бошқаруви масаласига катта эътибор билан қараган мутафаккирлардан биридир. Юсуф Хос Ҳожибни бутун оламга танитган асар "Қутадғу билиг"дир. "Қутадғу билиг" ("Саодатга йўлловчи билим") туркий тилда битилган бўлиб, давлатни идора қилиш усули, қонун-қоидалари, сиёсати ва мафкураси, турли ижтимоий гуруҳ ва табақаларнинг мавқеи ва муносабатлари, ахлоқ ва одобларини ифода этувчи ўзига хос низомномадир. "Қутадғу билиг"нинг яратилишида Ибн Синонинг ахлоқий таълимоти ва Фирдавсийнинг "Шоҳнома"сининг таъсири катта бўлган (унинг "Шоҳномаи туркий" деб аталиши ҳам бежиз эмас).

Амир Темур давлатчилигида туркий илдизлар теранлиги билан ажралиб туради. "Биз ким-мулки Турон, амири Туркистонмиз. Биз ким миллатларнинг энг қадими ва энг улуғи, туркнинг бош бўғинимиз" деб хитоб қилган Амир Темур турк давлатчилиги пойдеворларини мустаҳкамлади, улкан империяни одилона бошқарди. Шу маънода у одил шоҳ сифатида ном таратди. Унинг давлатчилик фаолиятида улуғ мутафаккир А.Навоий (1441-1501) илҳомланиб, адолатли жамият ва давлат ҳақидаги қарашларни янада бойитди.

А.Навоий ўз сиёсий қарашлари, давлатга ва уни бошқаришга бўлган муносабатларни жаҳон адабиётининг дурдонаси бўлмиш "Хамса"да баён этган.

Шоҳларнинг жамият ижтимоий ва сиёсий тизимидаги ролига Навоий катта эътибор берган. Шоҳ одил бўлса, мамлакат обод, шоҳ золим бўлса халқ хонавайрон, мамлакат хароб бўлади. У шоҳ атрофини тўғри юрувчилар эгаллаши керак, деган илғор фикрни илгари сурган.

Навоийнинг ижтимоий қарашларида ижтимоий адолат ғояси катта ўрин тутади. Ҳар қандай адолатли сиёсий тузум ва давлат фуқароларга бахт-саодат келтиради, адолатсиз тузум эса бахтсизлик келтиради. Подшоҳ адолатли бўлса, унинг вазирлари, беклари ҳокимлари адолатли, шоҳ адолатсиз бўлса, унинг атрофидаги мулозимлари ҳам адолатсиз бўлади. Мутафаккир адолат қоидасини давлат арбоби фаолиятининг ижтимоий-сиёсий тамойили сифатида асослаган. Хусусан, "Садди Искандарий" достонида ижтимоий адолатли тузум ғояси илгари сурилган. Бунда адолат тўрт жиҳатдан ифодаланган: адолатли шоҳ -- адолатли давлат -- адолатли тузум -- адолатли тартиб.

Маълумки, Алишер Навоий марказлашган маърифатли монархияни орзу қилган эди. Шу маънода у Темур салтанатини фахр билан эслаб, ўз замонидаги тожу тахтлар учун кураш давлат бошқарувини издан чиқариб, мамлакатни хонавайрон қилаётганини афсус-надоматлар билан таъкидлаган. Лекин шу билан бирга А.Навоий шарқона жамиятни бошқариш концепциясини ишлаб чиқишга уринди. Унинг сиёсий қарашлари озми-кўпми Ҳусайн Байқаро давлат бошқарувида ўз ифодасини топди. Алишер Навоийнинг ўзи вазирлик фаолиятида шарқона жамиятни бошқаришнинг изчил қоидаларини , жумладан, адолат, қонуннинг устиворлиги, шоҳ ва фуқаролар, вазир ва халқ ўртасидаги муносабатлардаги ишонч, жамоат манфаатининг шахс манфаатидан устунлиги, халқ фикри билан ҳисоблашиш каби қоидаларни ҳаётга, реал сиёсий воқеликка тадбиқ этишга уринди.

Абдуғани ХОЛБЕКОВ

(Давоми бор)

Ўзбекистон қаҳрамони

ТИРИК ОБИДАЛАР

" -- Ана ўзлари ҳам келаяптилар".

Қўлларининг чангини қоқиб, биз томонга келаётган жуссаси кичикроқ, боқишлари самимий отахон Ўзбекистон Қаҳрамони Мирумар Асадов эканлигини билгач, тасаввуримизга мутлақо зид одамни учратганимиздан хурсанд бўлдик. У кишининг буюк обидаларимиз ҳақида ўзгача меҳр билан сўзлаши, Маккага қилган ҳаж таассуротларини тинглаш мароқли эди. Гап айланиб келиб меъморчилик санъати, Ўзбекистон меъморчилик мактабларининг ўзига хослигига тақалди.

-- Бу санъат турли ҳудудларда турлича намоён бўлган. Обидаларнинг шакл-шамойилини кўринг, уларнинг безаклари-да хилма хил. Хоразм мактаби наққошлиги ўзининг ўта нозиклиги билан, водий наққошлиги тўқ рангли йирик нақшлари билан, Самарқанд, Бухоро наққошлиги эса ўрта рангли симметрик шакллари билан дунёга машҳур.

-- Меъморчилик бу -- санъат, санъаткор бўлиш эса осон эмас...

-- Шундай. Болаликдан наққошликка қизиққанман. Отам раҳматли моҳир наққош эдилар. 1939 йиллар Йўлдош Охунбобоевнинг таклифи билан Шердор мадрасасида 2 йиллик курс очилди. Ганч уймакорлиги, ёғоч уймакорлиги, наққошлик бўйича олтмиш чоғли йигит ўқитилди. Аммо уруш қанча-қанча моҳир усталарни мангуга олиб кетди.

Бугунги кунда бир қаранг, қанча ишлар амалга оширилди. Бу Мустақиллигимиз шарофати. Президентимиз, вилоят раҳбарлари кўп хайрли ишга қўл уришди. Самарқанд шаҳри ҳокими Азиз Носиров эса кунда шунда.

-- Ҳунармандчилик авлоддан авлодга, устоздан шогирдга ўтиб келади...

-- Усто Ширин Муродовдек Ситораи Мохи Хосани қурган моҳир меъморнинг шогирдиман. Уста Шамсиддин Ғофуровдан ҳам кўп нарсаларни ўргандим. Энди эса ўзим устозман. Нажми Мирсаидов, Абдуворис Фаттоҳов, Ўлмас Каримов шогирдларим. Ўғилларим Суҳроб билан Абдураҳмон ҳам ёнимда. Шогирдларим -- менинг қанотим. Улар Самарқанд меъморчилик мактабининг эртанги давомчилари. Мана ҳозирданоқ улар мустақил уста сифатида Улуғбек, Шердор мадрасаларини таъмирлашмоқда. Айримлари эса Бухоронинг юбилейи муносабати билан амалга оширилаётган таъмирлаш ишларида қатнашмоқда.

-- Тарихий обидаларимиз жуда мукаммал қурилган. Кошинларнинг ўчмас ранги ҳақида эса турли гаплар юради...

-- Эшитганман. Кошинлар бўёғига одам қони қўшилган дейишади. Бекор гап. Ахир бу масжид, мақбаралар-ку. Авлодларимиз иймонига шак келтиролмайман. Обидаларнинг узоқ сақланиш сабабини эса ёшлик йилларимда рус тадқиқотчилари олиб борган кузатишлардан кейин билдим. Биноларнинг ҳовлисида ҳовуз бўлиб, ҳамма зах сувлар ўша жойга йиғилган. Пойдевор эса қуруқ сақланади. Иккинчи сабаби: бир пайтлар Гендель деган олим келиб пойдевор тупроқларини текширган эди. Ўшанда у "-- Бу биноларни сақлаб турган нарса пойдевор остидаги тирик тупроқдир", деган эди.

-- Амир Темурнинг 660 йиллиги муносабати билан кўзга кўринарли ишлар қилинди. Гўри Амир мақбараси тўла таъмирланди. Аммо биз ҳануз муқаддас зиёратгоҳлар моҳиятини англай олмаяпмиз, шекилли.

-- Балли, бу фикрингиз тўғри. Биласизми, Маккатиллода каъбага (масжидга) киришда "Мусулмон бўлмаганлар кириши таъқиқланади", деб ёзиб қўйибди. Мен, бизда ҳам шундай қилиниши керак демоқчимасман. Бироқ кишилар бу ер қабристон эканлигини, зиёратгоҳ эканлигини англашлари лозим.

Етмиш бешга кирдим. Ҳар лаҳза ғаниматдек кўринади. Элимга қўлимдан келганча хизмат қилсам дейман. Менинг бору йўғим, ҳаётим мана шу бинолардир.

Ўйга ботасан, айримлар баландпарвоз бу сўзларни айтганда ғашингни келтиради. Нигоҳлари сокин, суҳбати самимий бу отахон эса гўё камтарлик қилаётгандек. Ахир 75 ёшда ҳам минорларга қайта ҳаёт бағишлашга уринаётган отахоннинг умр мазмуни, ҳаётини уларсиз тасаввурга сиғдириш... қийин-да.

Воҳид ЛУҚМОНОВ суҳбатлашди.

Суратда: Мирумар Асадов шогирдлари қуршовида. Тоҳир Норкулов суратга туширган.

МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛИ ТАЛАБА БЎЛГАНЛАР

ОЗОД ЮРТ ВА НУРЛИ ИСТАКЛАР

Мустақиллик йили олий ўқув юртига кирган талабалар бу йил мамлакатимиз ҳаётининг турли жабҳаларида меҳнат қилишмоқда.

Мирзо Улуғбек номидаги Тошкент Давлат Дорилфунуни журналистика факультетининг сиртқи бўлим битирувчилари билан бўлиб ўтган суҳбатимиз Истиқлол, унинг юртдошларимиз тақдиридаги аҳамияти хусусида бўлди.

Шаҳноза Бозорова, "ФильмS" журнали мухбири:

- Мен 1991 йили, яъни жонажон юртимиз ўз мустақиллигини қўлга киритган йили мана шу олий ўқув юртига кирган эдим. Қаранг, орадан олти йил ҳаш-паш дегунча ўтиб кетибди. Ўзбекистоннинг кундан-кунга қудрати ошиб, жаҳон миқёсида нуфузи тобора улуғлашиб бормоқда. Бу айниқса биз ёшларни қувонтирмай қолмайди. Чунки келажаги буюк давлат фарзандлари бўлиш, келгусида унинг янада равнақини юксалтириш, фаровонлигини ошириш йўлида меҳнат қилиш дилимизга айрича шукуҳ бағишлайди.

Олти йил мобайнида шахсий ҳаётимда ҳам катта ижобий ўзгаришлар юз берди. Турмуш қурдим, оилам - тиш шифокори. Бир ўғил, бир қизнинг онасиман.

Лаълихон Иноғомова, Республика радиосининг "Машъал" таҳририяти мухбири:

- Ўзбекистон ўз истиқлолига эришиши биз ёшлар учун кенг имкониятлар очиб берди. Масалан, Республика ёшларининг "Камолот" жамғармасининг ташкил этилиши, ундан ташқари иқтидорли йигит-қизларнинг чет элда таълим олишларини қўллаб-қувватловчи "Умид" жамғармасининг тузилиши фикримизнинг ёрқин далили бўла олади. Шу билан бирга зиммамиздаги масъулиятни ҳам унутиб қўйиш ярамайди. Ахир Президентимиз айтганларидек, келажаги буюк давлатимиз равнақи энг аввало биз ёшларнинг қўлида-ку!

Нуриддин Исмоилов, "Ҳуррият" газетасининг мухбири:

- Сўнгги олти йил ичидаги оламшумул ўзгаришларни бир чеккадан сарҳисоб қилай десангиз, ақлингиз шошиб кетади-я. Дарҳақиқат, биз шиддатли, улкан ўзгаришлар даврида яшамоқдамиз. Истиқлол миллий матбуотимиз, қўйинг-ки, ҳар бир журналистнинг зиммасига ўзига хос масъулиятли вазифаларни юклатаётир. Бугунги матбуотни демократлаштириш, савиясини оширишдек муҳим жараёнда энг аввало ҳамкасбларимизнинг ўзлари тарбияланган, ўз ҳуқуқ ва бурчларини, бутун масъулиятни тўла таниган ҳамда ҳис этадиган бўлишлари лозим.

Бир сўз билан айтадиган бўлсам, бугунги ижобий силжишлар, юксакликка интилиш жараёнини ҳар бир ватандошимиз касбу коридан, ёшу миллатидан қатъий назар қалбига жо этиши, онгига сингдириши лозим, деб ўйлайман.

Раҳмонқул Қодиралиев, "Соғлом авлод учун" журнали мухбири:

- Айтишларича, ўз тарихини унутган элнинг келажаги бўлмас экан. Мустақиллигимиз аҳамияти ҳақида узоқ сўз юритиш мумкин. Энг асосийси халқимизнинг тарихи, дини, эътиқоди ва маънавияти Истиқлол шарофати билан қайта тикланди. Бугун аксарият юртдошларимиз ҳаётга айрича, теран назар, умид-ишонч билан қараяптилар. Ўзимизни, ўзлигимизни англай бошладик. Ахир бундан қувонмай бўладими?! Демакки, эртанги кунимиз янада порлоқ ва мунаввар бўлишига шубҳа йўқ.

Назокат УСМОНОВА

XXI асрга илк қадам

ҲАЯЖОНЛИ КУНЛАР ВА ТУНЛАР

Сарлавҳамизни ўқибоқ, гап абитуриентлар ҳақида боришини англагандирсиз. Шу кунларда пойтахтимиздаги талабалар шаҳарчаси Абитуриентлар шаҳарчасига айланган. Шаҳарчадаги ётоқларда, дарахтлар салқинидаги ўриндиқларда куну-тун "Ахборотнома" деганлари қўлдан қўлга ўтиб тинмай муҳокама қилинади.

-- Нилу, сен асосан тарихдан зўр бўлишинг керак. Бошқа фанларнинг жавобига кам балл беришади.

-- Барибир, ўзбек тилининг жавоблари ҳам тўғри бўлиши керак. Мен тестимни тўлиқ ечиб мукаммал юрист бўлмоқчиман.

Ана шу жавоб эгаси билан суҳбатлашгим келиб қизларга яқинлашдим.

-- Ҳорманглар, бўлғуси талабалар!

-- Саломат бўлинг. Илоҳим айтганингиз бўлсин.

-- Нилуфар, юридика факультетига ҳужжат топширдингизми?

-- Ҳа. Иккинчи марта ҳаракат қилаяпман. Ўтган йили астойдил ўқиб тайёрланган эдим. Озгина балл етмай қолди-да.

-- Бу йил ҳам ҳар йилгидай юридика факультетига абитуриентларнинг энг кўпи ҳужжат топширибди. Ундан кўра осонроғига топширсанг бўлмайдими десам кўнмаяпти - суҳбатимизга аралашди Нилуфарнинг дугонаси.

-- Сенга ўхшаб насиҳат қилганлар жудаям кўп бўлди. Ҳатто дадам энди пул билан ҳаракат қиламиз дейишди. Мен кўнмадим. Ота-онамни ҳам, ўзимни ҳам қийнаб нима қиламан. Ҳозирги пайтда мен ва менинг тенгдошларим, замондошларим барча тўсиқларни енгиб ўтишимиз керак. Ёш давлатимиз биз билан бирга қадам ташлаётган экан ҳар биримиз Ватанимизни фидойилик билан севишимиз ва ҳимоя қилишимиз муҳимдир. Ўз ҳуқуқимизни билишимиз ва бошқаларга ҳам билдириб қўйишимиз керак.

-- Бўлғувси ҳамкасбингизга ҳам сўз берасизми? -- деган дадил овоздан ортимга ўгирилдим.

-- Менинг исмим Феруза. Фамилиям Тошматова. Нилуфарга ўхшаб иккинчи марта ҳужжат топширяпман. Фақат мен журналистикага топширдим. ТЕСТ деганлари жуда яхши нарса-ю... Биласизми, имтиҳон олиш усули ҳақида баъзи фикрларим бор эди. Журналистика, ўзбек филологияси, тарих факультетига кирадиган абитуриент эркин фикрлаши, ўз сўзини ишонтириб айта олиш қудратига эга бўлиши керак. Президентимиз томонидан журналистларга катта эътибор берилиб кенг имкониятлар яратилди. Биз бу имкониятлардан оқилона фойдаланишимиз керак. Дўппини осмонга отган билан уни илиб олишни ҳам эплаш лозим.

Ферузанинг гапларига бошқалар ҳам қўшилишди. Бирин-сирин фикр билдираётган абитуриентларга тез-тез қараб уятчанлиги учунми тортиниб турган дўппили йигитга нигоҳим тушди.

-- Ука, сиз ҳам журналистикага топширдингизми? Ферузанинг гапларидан ҳаяжонланиб кетдингиз?

-- Йўқ, мен Техника Университетига топширдим. Ширин орзулар ва режалар фақат журналистларда бўлади деб ўйлайсизми, мухбир опа? Ҳамма фантазияни мендан сўранг-да. Мен ясаган ракета, самолёт, машиналарнинг макетини бир кўрсангиз эди. Ихтиро учун жуда катта билим ва орзу-ҳавас керак одамга. Нега энди ўзбеклардан Мирзо Улуғбек чиққанида, Гагариндан зўрроқ Қодирбек чиқмаслиги керак.

-- Албатта чиқади.

-- Раҳмат, ишончингиз учун. Ўзим ҳам ишонаман ўзимга. Агар бу йил талаба бўлсак, ўқишни XXI асрнинг биринчи олий маълумотли зиёлиси бўлиб битирамиз-да! Ва... албатта XXI аср ихтироларини биринчи бўлиб яратиб янги асрни бошлаб берамиз деб умид қиламан.

Бу ёниб турган нигоҳларга шунчаки боқиб бўлмайди, беихтиёр ҳайратдан лол қоласан. Улардаги юксак қалб, теран фикр XXI аср -- она Туркистон асри бўлишига кишида ишонч уйғотади.

МУХТАСАР суҳбатлашди

Миллий кадрлар — миллат фахри

ОМАД СЕНГА ЁР БЎЛСИН!

Самарқанд Давлат Чет тиллар институти қошида фаолият кўрсатаётган ўзбек-турк ўғил болалар лицейи ўқувчиси Хайрулло Ҳамидов халқаро Оврўосиё фанлар олимпиадасидан олтин медаль билан қайтганини эшитдиму ҳайратим тошиб севинчим кўнглимга сиғмади. Ахир бу лицейда ўзим ҳам икки йил тарбиячи бўлиб ишлагандим-да! Энг асосийси, Хайруллони яқиндан билардим. Шунинг учун уни ва устозларини қутламоқ мақсадида қадрдон даргоҳга отландим....

1. Хайрулло ҲАМИДОВ:

Юқорида таъкидланган лицейнинг 10-синф ўқувчиси. Жомбой туманида туғилган. Отаси - Исмоил Ҳамидов Жомбой туманидаги юқумли хасталиклар касалхонасида шифокор бўлиб ишлайди. Онаси - Раъно Абророва - мактаб ўқитувчиси.

-- Хайруллобек, муваффақиятлар муборак! Бу олимпиада ҳақида қисқача маълумот берсанг...

-- Раҳмат. Бу олимпиада Туркиянинг Эскишаҳар шаҳрида бўлиб ўтди. Унда Россия, собиқ Югославия, Албания, Грузия сингари 18 мамлакат ўқувчилари иштирок этишди. Мусобақалар тўрт фан: физика, кимё, математика, биология бўйича бўлиб, инглиз тилида олиб борилди. Кимё бўйича ғолиблик менга насиб этди...

-- Ҳайъат аъзолари кимлар эди?

-- Ҳайъат аъзолигига Туркиянинг турли университетларидан профессорлар танлаб олинганди.

-- Қатнашувчилар томонидан ҳайъат аъзоларига нисбатан норозилик бўлдими?

-- Йўқ. Зотан натижалар жуда аниқ ва эҳтиёткорлик билан чиқарилганди.

-- Оврўосиё олимпиадасининг ўз олимпиадаларимиздан фарқи борми?

-- Бор. Биласизми, бизда тузиладиган тест саволлари ўқувчининг хотирасини текширади, у ерда эса билимини...

-- Туркия таълими тизимидаги қайси жиҳатлар сенга ёқди?

-- Мен эътибор қилган нарса шу бўлдики, Туркияда ўқув масканлари иложи борича шаҳар марказидан четроқда қурилар экан. Масалан, ушбу олимпиада бўлиб ўтган Эртуғрулғози коллежи ҳам шаҳардан 20 км узоқликда жойлашган эди. Бу эса ўқувчиларнинг чалғимасдан таълим олишига имкон яратади.

-- Муваффақиятингнинг боиси нимада деб ўйлайсан?

-- Мен таълим олаётган лицейнинг таълим-тарбия услуби. Шу ерга кирганимдан сўнггина кўнглимда ўқишга қизиқиш пайдо бўлди. Бунгача эса ўқишни деярли ташлаб қўйган эдим.

-- Сени кўпроқ нима ўйлантиради?

-- Ўрта мактабларимизда таълим-тарбия бериш савиясининг ниҳоятда тушиб кетганлиги...

-- Яна бирон гапинг борми?

-- Устозим Аҳмад Оқйўлга раҳмат айтмоқчи эдим. Айтганча, у киши бу йилдан эътиборан Тошкент ўзбек-турк лицейида ишламоқчи.

2. Аҳмад ОҚЙЎЛ:

Лицей кимё ўқитувчиси. 1971 йилда Туркиянинг Денизли шаҳрида туғилган. Уни "Ўзбекистоннинг куёви" дейишади. Сабаби самарқандлик ўзбек қизига уйланган.

-- Аҳмад оға, нима учун олипиадада қатнашиш учун айнан Хайруллони танладингиз?

-- Чунки унинг кимёга бўлган лаёқати бошқаларникидан устун эди. Асосий сабабларидан яна бири - унинг одоби.

-- Шогирдингизнинг айтишича, Тошкентга кетаётган экансиз. Сабаби?

-- Бу масала бизга боғлиқ эмас-да. Тошкентда ўзбек-турк лицейлари бошқармаси бор. Биз уларнинг кўрсатмасига кўра иш юритамиз. Ўзимга қолса-ку кетмасдим.

-- Хайрулло энди устозсиз қоларкан-да?

-- Йўқ, иншооллоҳ, у билан алоқамиз узилмайди.

Маҳбуба ТОШМАТОВА:

Лицей директори, Ўзбекистон Халқ таълими аълочиси, олий тоифали услубиятчи-ўқитувчи.

-- Ўқувчингизнинг олтин медаль билан қайтганини эшитган илк лаҳзангизда қандай ҳолатга тушдингиз?

-- Хурсанд бўлганимдан хушхабарни бошқаларга ҳам етказишга шошилдим. Дастлаб институтимиз ректори Юсуф Абдуллаевга хабар қилдим, сўнгра Хайрулложон билан биргаликда уйларига отландик.

-- Демак, ота-онасини ҳам аввало ўзингиз севинтирибсиз-да?!

-- Ҳа. Ахир лицейга ишга келганимдан бери шундай натижаларга эришиш учун ишлаётгандим-да. Иложи бўлса, "Камолот" жамғармаси билан келишиб, Хайруллога ойлик стипендия ташкил қилмоқчимиз. Яна кўпгина режаларимиз бор...

-- Режаларингиз амалга ошишида тилакдошмиз.

Суҳбатимиз якун топаркан, Хайруллодан олтин медалини кўрсатишини сўрадим. У бироз тортиниб турди-ю, олиб келди. Қўлимга олиб қарадим. Ялтираб товланади. Уни маҳлиё бўлиб томоша қиларканман, кўнглимдан шундай ўй ўтди : "Илоҳи, бундай зафар барча ука-сингилларимизга насиб этсин!"

Нодир ЖОНУЗОҚ

Қатағон қурбонлари

ҚОНДА БИТИЛГАН МАКТУБ

Қатағон йиллари... Уларни эслашнинг ўзи оғир. Миллатимизнинг асл гулларини 1937 йиллардаги қатағон машинаси янчиб, мажақлаб ташлади. Ана шундай ноҳақ қурбон бўлганлар орасида тошкентлик Аъзамхўжа Бурҳонхўжаев ҳам бор эди.

Хўш, ким эди у асли? Бу ном кўпчиликка нотаниш, албатта. Бироқ у 30-йилларда хийла элга танилган, республикамиздаги юқори лавозимларда ишлаган кишилардан бири эди.

А. Бурҳонхўжаев одамохун, очиққўнгил инсон бўлган. Уни 1937 йили Файзулла Хўжаев ва Акмал Икромовларнинг "думи" деб олиб кетишади.Оиласи олти нафар ёш фарзанди билан чирқиллаб қолади. Кўпгина қариндош-уруғлар, таниш-билишлар бу оиладан юз ўгириб кетади. Муштипар аёл турмуш ўртоғидан ҳар куни бирор янгилик интиқиб кутади. Бироқ, афсуски ундан ҳеч қандай хат ҳам, хабар ҳам келмайди. Шу кетганча оила бошлиғининг ўзи ҳам қайтиб келмайди.

Хўш, Аъзамхўжа Бурҳонхўжаевнинг айби нима эди? Нега уни қамашди? Мазкур саволларга жавоб топиш мақсадида барча архив ҳужжатлари билан танишиб чиқдим. Бироқ айбдор эканлиги ҳақидаги бирор бир ҳужжат кўзимга илинмади. У кишининг меҳнат фаолияти тасвирланган кўпгина фотосуратлар фарзандлари Ваҳдатхўжа аканинг уйида сақланмоқда. Ўша фотосуратлар орасида А. Қодирийга отилган Юнусободдаги ғишт заводи киши диққатини ўзига тортади. А. Бурҳонхўжаев Тошкент шаҳар Советига депутатлиги даврида ўша жойда завод ишчилари билан суратга тушган эди. Аммо фалакнинг гардиши туфайли айнан мана шу завод бу инсоннинг сўнгги паноҳига айланиб қолди.

Аъзамхўжа Бурҳонхўжаевни қамағанларидан сўнг ҳовлисини тортиб олиб, оиласини Андижон томонларга кўчирмоқчи бўлишди. Тортиб олишди ҳам. Бутун бошли оила кўчада қолиб кетди. Олти нафар бола билан хор--зор бўлган она Октябрь (ҳозиргиШайхонтоҳур) райижроқўми раиси ҳузурига кириб, минг илтижолар қилганидан сўнггина ўша ҳовлининг айвончасида танча қилиб ўтиришга рухсат беришди.

"Отчопар" маҳалласида бувиларидан мерос қолган дала ҳовли оила жонига оро кирди. Лекин кейинчалик кимнингдир қутқуси билан у ҳам тортиб олиниб, кашшофлар дам олиш уйига айлантирилди. Оила яна кўчада қолди.

А. Бурҳонхўжаев меҳмондўст бўлганлиги учун ўша дала ҳовлига Ф. Хўжаев, А. Икромов, А. Қодирий, Й. Охунбобоев, Тамарахоним ва бошқа давлат арбоблари, ижодкорлар, санъаткорлар тез-тез келиб туришган. Бу оиланинг Абдулла Қодирий билан борди--келдилари бўлган.

30-йилларни қаттиқ қаҳатчилик бўлган. Билим олиш, бирор жойда ўқиш анча мушкул эди. Шу боис илмли мутахассислар унча кўп бўлмаган. А. Бурҳонхўжаев Ўзбекистондан биринчилардан бўлиб 1929 йили Москвадаги савдо академиясига ўқишга киради ва 1931 йили тугатиб қайтади. Унгача Тошкентдаги кўплаб идораларда фаолият кўрсатган. Ҳатто, 1921 йили Тошкент шаҳар комиссариатида комиссар ўринбосари ҳам бўлиб ишлаганди. 1932 йили у "Туркистон" банкининг бошқарувчиси, 1933 йили эса "Ўзсовхозтрест" директори лавозимига тайинланди. 1936 йили Ўзбекистон ССР Марказий аппаратида масъул лавозимда ишлади. 1937 йили Жиззах тумани райижроқўми раислигига сайланди. Сўнг, ўша йили Жиззахдан чақириб олинди-да, молия вазирлигига ишга тайинланди. Шу ер унинг сўнгги иш жойи бўлди. Ҳибсга олиш пайтида унга ҳатто, бош кийимини кийишга ҳам рухсат беришмаган (Ўша пайтлари бош кийимсиз юриш уят ҳисобланган). Уйга бориб, хотинига "Хўжайинингиз уч--тўрт кунда қайтиб келади. Баъзи бир зарур нарсаларни тайёрлаб беринг" дейишган. А. Бурҳонхўжаевнинг ўзи эса "Хавотир олманглар, мен албатта қайтиб келаман" деган.

А. Бурҳонхўжаевни аввалига турмага олиб бориб қамашди. Бу ердан бошқа ёққа кўчиришаётганда у банкда бирга ишлаган танишини кўриб қолади ва имо--ишора қилиб: "Шу ерга бир нарса ташлайман, уйимдагиларга етказ, "- дейди. У айтган омонат уйдан бериб юборилган чойшабдан йиртиб олинган бир парча мато экан. Унда араб ёзувида қон билан шундай сўзлар битилибди: "Менга ҳар хил бўлмағур айбларни қўйишяпти. Аммо улар қўйган айбларни бўйнимга олмайман". Хатни қариндош--уруғларга тоғалари Муҳаммад Раҳимхон ўқиб берган ва қўрқиб кетиб ёқиб юборган.

Бу инсонни излаб қариндошлари жуда кўп юқори идораларга мурожаат қилишди. Лекин бирон бир тайинлик жавоб олишолмади. Улар учун барча эшиклар тақа-тақ беркилган эди. Орадан қанча йиллар, қанча сувлар оқиб ўтгандан сўнг 1956 йили Республика прокуратурасидан А. Бурҳонхўжаевга нисбатан қўзғатилган жиноий иш тўхтатилганлиги ва у оқланганлиги тўғрисида маълумот олинди.

Унинг айби нимада эди? Нега уни 1938 йили қатл қилишди? Қабри қаерда қолди? Бу саволларга ҳали--ҳануз жавоб топилгани йўқ.

А. Бурҳонхўжаевнинг фарзандлари ҳам ана шундай даҳшатли кунларни бошдан кечиришди. Оталари тўғрисидаги ҳақиқатнинг тубига етмаслик уларни бот--бот қийнарди. Ўғли Ваҳдатхўжа Бурҳонхўжаев отасига қўйилган айблар асоссиз эканлигини ич--ичидан ҳис этарди. Ўша прокуратурадан юборилган ҳужжат кўнглига таскин берди. Шундан сўнг у Ўзбекистон ССР Олий судига мурожаат қилди. У ердан "Отангизга учлик томонидан қўйилган айблар ўз исботини топмаган, у киши оқланди" мазмунида маълумотнома юборишди.

Аъзамхўжа Бурҳонхўжаев ҳам мустақилликни, мана шу ёруғ кунларни орзу қилганди. Шу Ватан учун , халқ учун жон куйдириб меҳнат қилди. Бироқ, афсус, қатағон даврининг қурбони бўлди.

Иззат АҲМЕДОВ

Ёз ўтмоқда соз

ФОЙДАЛИ ҲАМ ҚИЗИҚАРЛИ

Тошкент шаҳар, Ҳамза туманидаги "Камолот" жамғармасининг раиси М. Халилов билан бугунги ишлар тўғрисида суҳбатда бўлдик.

Амалга ошираётган ишларимиз ҳақида тўхталсак, мактаб ёшидаги болаларни ёзги таътил вақтида фойдали меҳнат билан шуғулланиши, дам олишни ташкил қилишни, турли хил қизиқарли тадбирларни амалга оширишни режалаштирганмиз. Бу борада бизга халқ таълими бўлимидагилар, маҳалла оқсоқоллари ва маслаҳатчи ёшлари яқиндан ёрдам бермоқда. Масалан, Зебо Шамсуддинова маҳалласида маҳалла оқсоқоли Ҳошим ака билан биргаликда болалар учун футбол майдончаси ташкил қилишди. Бу ерда ўн тўрт ёшгача бўлган мактаб ўқувчиларидан иккита жамоа ташкил қилинди. Мактаблардаги ҳовуз ҳамда ўйингоҳлардан ҳам фойдаланиш режалаштирилган. 1 сентябрдан бошлаб аълочи ва жамоатчи ўқувчиларга "Камолот" стипендиясини бериш мўлжалланяпти. Жамғармамиз ташаббуси билан ўрта мактаб битирувчиларига аттестат бериш маросими ўтказилди. 9--синфни битириб ишлашни хоҳлаган ёшларга меҳнат биржаси яқиндан ёрдам кўрсатиб, яхши мутахассисликларни тавсия қилишди. Улар орасида сувоқчилар, ҳисоблаш машиналари операторлари, тикувчилик, бичувчилик ва бошқа касблар мавжуд.

Ҳасан МИРЗААҲМЕДОВ

Камолот ёғдуси

"ТИНЧЛИК" ЁШЛАР УЧУН

Наманган шаҳри марказида жойлашган "Тинчлик" майдонида, ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказишни ташкил этиш, уларни ўқиш ва ишдан бўш вақтларида мароқли дам олиб, ҳордиқ чиқаришларини таъминлаш мақсадида "Бобур" номли маданият ва истироҳат боғи маъмурияти, маданият ишлари бўлими ҳамда "Камолот" жамғармасининг вилоят ҳамкорлигида "Камолот ёғдуси" деб номлаган "Диско-шоу" ташкил этилиб ўтказилди. Илк бор ўтказилган ушбу тадбирда ёшларга хос замонавий мусиқалар, кўнгилочар ўйинлар барчанинг диққатини жалб этди. Ушбу тадбир ҳафтанинг сешанба ва жума кунлари ўтказилиши анъанага айланиб бормоқда. Вилоятнинг энг кўзга кўринган ҳаваскорлик жамоаларини ушбу "Диско-шоу"га таклиф этиш, ҳамда истеъдодли ёш хонандаларни созандаларни жалб этиб, уларни халққа танитиш мақсадлари кўзда тутилмоқда.

Садбархон ЖЎРАЕВА

"МЕН ЯШАШНИ ИСТАЙМАН..."

ИСЛОМ УСМОНОВНИНГ "ҚАНОТ ВА ҚАНОАТ" КИТОБИГА ЧИЗГИЛАР

Ҳамманинг ҳам яшагиси келади. Аммо ҳар ким ҳар хил яшайди. Кимдир Аллоҳ яратган неъматлардан баҳраманд бўлиб, шунчаки умргузаронлик қилади. Кимдир эса табиатни ҳам, унинг ажралмас бўлаги бўлган инсоният ҳаётини ҳам янада гўзалроқ қилишга интилиб яшайди. Бундай одамлар инсоният маънавиятини бойитиш, Ватан равнақи йўлида жонни нисор этишни ҳаётининг мазмуни деб билади. "Элим деб, юртим деб ёниб яшаган" (И. Каримов) инсонлар башарият тарихида мангуга қолади, одамлар хотирасидан асло ўчмайди. Дунё чархпалаги қанча айланмасин, олам қанчалар эврилмасин, уларнинг номлари тарих зарварақларини безаб тураверади.

Иқтидорли журналист Ислом Усмоновнинг тинимсиз изланишлари маҳсули бўлган "Қанот ва қаноат " китоби ҳам тарихнинг ўқилмаган саҳифаларидан биридир. Тарих ўз номи билан тарих: у зўрликни, ёлғонни ёқтирмайди. Шунинг учун ҳам тарих "оқ доғлар"ни, қатлиому қатағонларни асло кечирмайди. Бегуноҳ қатл этилганлар, Ватандан айро тушганлар, ғунчалигидаёқ хазон бўлганлар фарёди тарихнинг олис-олис бурчакларидан акс садо бериб тураверади.

Ватан жамоли, авлодлар камоли йўлида қатағон қиличидан навқирон ёшида қурбон бўлганлар тақдири ҳеч кимни бефарқ қолдирмаса керак. Аксинча, халқ ва Ватан дарди билан дарднок бўлган юраклар бу оғриқни доимо ҳис қилиб яшайдилар. "Кимга қандай, менга ноҳақ қурбон бўлганлар руҳи тинчлик бермайди, - деб ёзади муаллиф "Қанот ва қаноат" китобида.-- Уларнинг бевақт узилган умри қалбимга безовталик олиб киргани-кирган. Ўйларим чексиз. Бир-бирига монанд, шу билан бир-биридан фожеали тақдирларни хотирласам қалбим жунбушга келади. НКВДнинг чиркин қамоқларидаги маҳбуслар оҳу-ноласи қулоғим остидан кетмайди".

Само фарзандларига айланган пок ва беғубор шахсларнинг хотираси олдидаги қарздорлик ҳисси, тадқиқотчи-журналистга хос безовталик руҳи муаллифни тарихнинг ўқилмай қолган саҳифаларини излаб топишга, ҳақиқат юзига тортилган пардаларни очишга ундайди. Шу мақсадда у йиллар ғубори остида қолиб кетган ҳужжатларни синчиклаб ўрганишдан, машъум қатағон жабрини кўрганлар хотирасини тинглашдан, бедарак кетганларни излаб топишдан чарчамайди. Унинг мақсади некбин, нияти холис. Шу сабабдан ҳам у бебурд сиёсат малайларини фош қилиш йўлидан бормайди. Аксинча, нотўғри мафкурага қуллиқ, инсонга ишончсизлик, имон ва эътиқодсизлик нималарга олиб келишидан одамларни огоҳ этишни ўз виждоний бурчи деб билади.

"Қанот ва қаноат" китобига кирган мақолаларни ўқирkансиз, турли тақдирлар билан танишасиз. Уларнинг орасида оддий мактаб ўқитувчиси ҳам, ёшлар етакчисию ҳукумат раҳбари ҳам бор. Қатағон қурбонлари бўлган бу инсонлар турли касб эгаси бўлса-да, уларнинг тақдирида битта муштараклик бор: ҳаммаси айни камолот ёшида бўлган. Мустабид тузумнинг бебурд сиёсати, ноҳолис одамларнинг бетайин қарорлари билан улар камолот ёшида нобуд бўлганлар.

Ислом Усмонов "миллатнинг гули бўлган" бу одамлар тақдирини синчиклаб ўрганади ва ўқувчини ўзига ром қиладиган услубда ҳикоя қилади. Шундан унинг мақолалари факт ва рақамлар йиғиндисидан иборат бўлиб қолмаган. Аксинча, китобхон ҳар бир қатағон қурбонининг аянчли тақдири билан тўла танишиш имконига эга бўлади. Айни чоғда унинг хаёлида чексизликнинг ўзидан ҳам чексиз саволлар ғужғон ўйнайди: "Хўш, нега шундай бўлди? Нима учун ахир? Наҳотки, ўша кезда миллионлаб бегуноҳ кишиларнинг ёстиғи қуритилган бўлса?"

Ҳурматли ўқувчим ! Мен атайлаб "Қанот ва қаноат" китоби ҳақида атрофлича фикр юритмадим, уни чуқур таҳлил қилмадим. Фақатгина мутолаа жараёнида хаёлимдан кечган фикрлар билан ўртоқлашдим, холос. Ҳар кимда ҳам фикр уйғота оладиган бу китобни ўқисангиз, мен айтмаган гапларни ўзингиз топиб оласиз, деб ўйлайман.

Темир ҚУРБОН

Мустақиллик иншоотлари

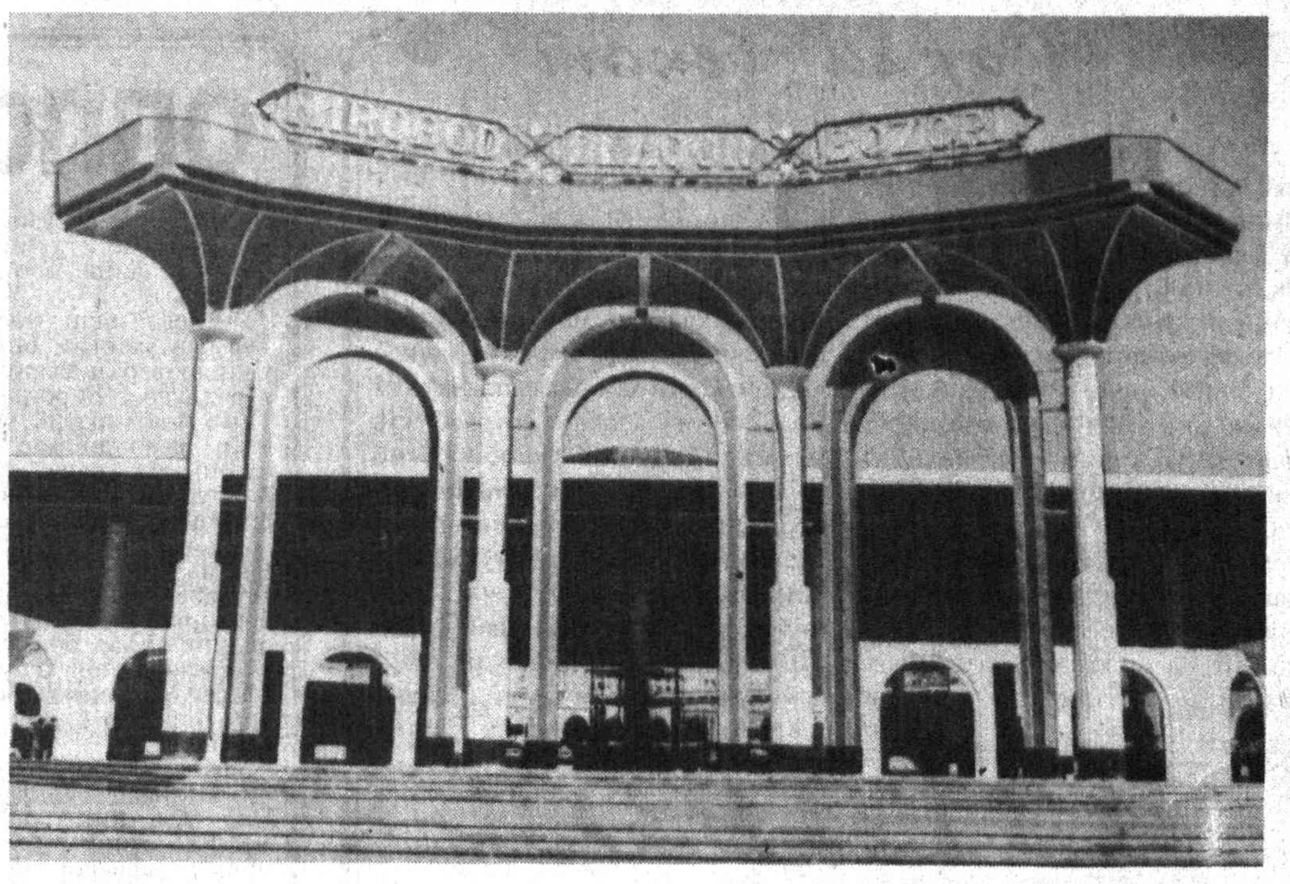

Мустақиллик туфайли бозорларимиз жаҳон андозалари асосида қурилмоқда.

А. Герасимов сурати.

Касбдошлар касб ҳақида

ИЛМ — КЎНГИЛ МУЛКИ

Икки фикр

"Ёшликда ўрганган илм - тошга ўйилган нақш", деган нақл бор. Илло тошга нақш солиш ҳам осон иш эмас. Шу жиҳатдан олиб қараганда, мен ёшлар матбуоти мана шу оғир ишга ўз ҳиссасини қўшишини хоҳлар эдим. Зеро, маърифат нуригина руҳ оламини чароғон этади.

Ўзингиз айтинг, уриб-сўкиш билан кўнгилни тарбиялаб бўлмайди. Кўнгилни ҳикмат тарбия этади. Матбуот ҳам аввало қалб тарбияси билан шуғулланганида эди...

Газета ўқиганда газетхоннинг қалби ёришиб кетсинки, ўқиш билан ўтган вақтига ачинмасин. Ким учун газета ўқиш муҳим иш бўлса, кимдир дам олиш учун ўқийди. Ҳар иккиси ҳам излаганини топсин.

Мен Япониянинг бир журналини кўрганимда шундай сурат диққатимни тортди. Бекатда автобус кутаётган одамларнинг 80 фоизининг, қўлида газета, журнал. Бизда ҳам худди шундай бўлишини хоҳлайман.

Матбуот ўзининг ўқимишлилиги, тезкорлиги, долзарблиги билан ўқувчини ўзига торта олсин. Токи газета журналист билан газетхон орасини боғлаб турувчи меҳр ва ишонч риштасига айлансин.

Гулизебо ИБРОҲИМОВА,
Ўзбекистон радиоси "Ёшлик" радиостанцияси "Ҳилол" эшиттириши муҳаррири

Бировнинг кўнглига йўл топиш энг қийин нарса. Кези келганда ўз кўнглимизни тушунолмай қоламиз.

Матбуот, умуман, ОАВлари бўлса ҳамма-ҳамманинг кўнглини олиш, истак, дидини қондириши керак. Бу жуда оғир, масъулиятли касб. Шу жиҳатдан олсак, бугунги матбуотимиз ўз вазифасини қанчалик уддалаяпти...

Кўча-кўйда, троллейбусда эътибор берсангиз газета ўқийдиганларнинг қўлида "Труд", "Агрументи и факты" газеталарини кўрасиз. Ёки метрога кираверишда, бошқа одам гавжум жойларда сотилаётган газеталарнинг катта қисми хориж нашрлари ва ТВ дастури. Ўзимизнинг газеталар қани?

Аччиқ бўлса ҳам айтиш керак, бизнинг газета ва журналлар рўзнома дўконларида вақтида сотилиб, сотилмай ётибди. Ана сизга матбуотимизга бугунги кунининг муносабати. Бунинг сабабини бугунги ўтиш даврининг иқтисодий қийинчиликларига боғлашдан тортиб, яна бир қанча сабабларга олиб бориб тақаш мумкин. Лекин камчиликларни кўрсатиш-у, уларга қатор сабабларни рўкач қилиш билан муаммо ҳал бўлмайди-ку...

Айбни бировдан қидирмайлик

Хуллас, айтмоқчи бўлганим, ҳозирги оғир шароит ҳамма учун тенг келаяпти. Буни эса дастак қилиб, ишга масъулиятсизлик билан қараш нотўғри, айни пайтда бу билан ҳисоб юритмасликнинг ҳам имкони йўқ. Муҳими матбуот, ОАВлари билан омма ўртасида ҳамфикрликни кучайтириш лозим.

Барно ИСОҚОВА,
ТошДУ халқаро журналистика бўлими III-курс талабаси

ИСМИ ЖИСМИГА МОНАНД

Бу оромгоҳнинг номи «Роҳат». Чунки унда дам олган ҳар бир ўқувчи ёзнинг жазирама иссиғида соя-салқин гўшада роҳат-фароғатда яшайди. Бош ошпаз Тожимат ака болаларга мазали овқат пиширишучун бор ошпазлик санъатини ишга солади. Болалар сут, қатиқ, тухум, сариёғ, миллий ва оврўпача турли таомларни иштаҳа билан истеъмол қиладилар. Оромгоҳда ёрдамчи хўжалик мунтазам фаолият кўрсатаётгани туфайли сабзавот ва полиз маҳсулотлари кичкинтойлар дастурхонидан аримайди. Яна бир эътиборли жойи бу оромгоҳ санаторий услубида бўлиб ўпка-нафас, қулоқ-бурун ва томоқ касалликларидан фориғ бўлиш учун физиотерапия муолажалари кенг қўлланилади. Шифокор Орифжон Маҳмудов беш нафар тиббиётчилар ёрдамида болаларнинг соғлом ўсиши учун бош-қош бўлмоқдалар.

Оромгоҳда ўқувчиларнинг маданий ва жисмоний дам олишлари учун барча шароит яратилган.

— Ёшлар бақувват ва чиниқиб ўсиши учун турли спорт мусобақаларини ташкил этганмиз, — дейди Фарғона вилоятининг Оҳунбобоев туман «Камолот» жамғармаси раиси Моҳирбек Усмонов. — Мавсум давомида «Ўзбекистон ўз уйимиз» ва «Иқтидорли ёшларни излаймиз» шиори остида танловлар, буюк ўзбек олими ва адиби Чўлпон таваллудининг 100 йиллигига мушоира кечалари ўтказамиз.

Етакчи тарбиячилардан Н. Абдуллаева, Г. Абдураҳмонова, М. Холматова, З. Шодмонова, бош тарбиячи М. Асадуллаева, оромгоҳ директори О. Дадажонов ёш авлоднинг ёзги таътилда мароқли дам олишлари учун қўлларидан келган барча ишларни амалга оширмоқдалар.

Суннат АЗЛАРОВ

Давр. Талаба. Тарбия

АРҒАМЧИГА ҚИЛ ҚУВВАТ

Республикадаги тиббиёт ўқув юртларидаги таълим-тарбияни янада яхшилашнинг баъзи муаммолари хусусида

Балоғат ёши инсон умрида энг нозик, энг мураккаб давр ҳисобланади. 15-18 ёшда онг, хулқ, маънавий қиёфа хийла мукаммаллашади, ёшлар шу паллада ўзларини биз "катта ҳаёт" деб тавсиф берувчи бутун умр синову синоатларига жиддий тайёрлайдилар.

Мана шу босқичда ўсмирларни ўз ҳолига ташлаб қўйсак, уларнинг комил инсонлар бўлиб етишмоқларига ким ҳам кафолат беради? Яқинда Республика тиббиёт ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитасининг мажлисида мазкур қўмита раиси Озода Мухитдинова масалани шу тарзда жамоатчилик олдига қўйди.

Ёшлар тарбияси, камолоти, маънавияти масалаларига касаба уюшмасининг бевосита даҳли нимада? Нега тиббиёт ходимлари касаба уюшмасининг фаоллари бу хусусдаги кенгашга тўпландилар?

- Мана, Соғлиқни сақлаш вазирлиги тизимида 7 та олий, 49 та ўрта махсус билим юртлари бор. Уларда 60 мингдан зиёд ўқувчи ва талаба таҳсил олаяпти. Биз бугун мамлакатимиз ёшларининг шу қатлами муаммоларини биргаликда ҳал этиш йўлларини маслаҳатлашиб олиш учун тўпландик.

Мамлакатимизда ўқувчи ва талабаларнинг билим олиш ва маиший шароитларини яхшилаш учун озмунча иш қилинаётгани йўқ. Ўтган йили тиббиёт билим юртларида стипендиялар учун 53 миллион сўмдан ортиқ маблағ сарфланди. Талабаларнинг касаба ташкилотлари жамғармалар ва бошқа жамоат ташкилотлари билан ҳамкорликда ўқув масканларида, ётоқхоналарда фаол тарбиявий тадбирлар ўтказаётир. Тошкент тиббиёт олий билимгоҳлари, Охунбобоев номли Республика тиббиёт билим юрти, Токент, Андижон, Самарқанд ва Фарғонадаги бир қатор билим юртларида тобора таъсирли ўрин тутаётир.

Марғилон тиббиёт билим юртининг "Камолот" маркази тарбиявий ишга ижодий ёндашув намуналарини кўрсатмоқда. Иқтидорли талабалар марказининг махсус стипендияларини олишаяпти, маънавий, ҳуқуқий, жисмоний тарбияга эътибор кучли. Суҳбатдошларимиз шундай ибратли ишлар, муаммолар хусусида фикр алмашдилар.

Матлуби АЛИМОВА, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ўқув юртлари бўлимининг бошлиғи:

- Ҳамширалик иши бўйича тиббий таълимнинг янги концепцияси яратилди. Махсус қўлланмалар, янги ўқув режалари ва ихтисос таъсифномалари ишлаб чиқилди. Тубдан ўзгартирилган режа асосида тиббий биофизика, компьютер асослари, клиник фармакология, иш юритиш асослари, тиббий санитария, герантология сингари янги фанлар киритилди.

Маънавий-маърифий тарбияни янада яхшилаш учун яхлит тизимлар барпо этилди. Вазирлигимиз қошидаги Маънавият ва маърифат маркази уларнинг фаолиятини йўналтириб, мувофиқлаштириб бормоқда.

Салима ОСТАНАҚУЛОВА, Асака тиббиёт билим юртининг директори:

- Биз бутун ўқув-тарбия ишини "Мустақил Ўзбекистонимизга - етук мутахассислар тайёрлаймиз" шиори остида ташкил этаётирмиз. Иккин фан номзоди, II олий тоифали, 29 биринчи тоифали ўқитувчи, 1 халқ маорифи аълочиси. Билим юртимизда устозлар таркиби шулардан иборат. Фан кабинетлари, лабораториялар мукаммал жиҳозланган.

Маиший шароитлар ҳам етарли. 250 ўринли ошхона, 20 ўринли фитобар, ётоқхонада 40 ўринли буфет ишлаб турибди. Талабалар учун 3-4 хил нархи арзонлаштирилган таомлар, қандолатлар тайёрлаймиз. Талабалар кутубхонаси 20 минг китоб заҳирасига эга. Қироатхонамизда бир йўла 60 талаба дарсликлар устида ишлай олади. Жисмоний баркамолликка хизмат қилувчи иккита спорт залимиз, волейбол ва баскетбол майдончаларимиз бор. Маънавий тарбия хоналари, бурчаклари жиҳозланган.

Шундай шароитда таҳсил олган талабадан келгусида ўз соҳасининг фидойилари етишиб чиқади, албатта.

Саидқул ҲАМРОҚУЛОВ, Гулистон тиббий билим юрти талабалар касаба қўмитаси раиси:

- Камтаъминланган оилалардан келиб таҳсил кўраётган ўқувчиларни имкони борича моддий жиҳатдан қўллаб-қувватламоқдамиз. Ўқув гуруҳлари бўйича уларни аниқлаб чиққанмиз. Ҳозир 87 нафар шундай ўқувчи ёрдам пули олиб турибди.

Йиллик аъзолик бадалининг 20 фоизини спорт анжомлари олишга сарфламоқдамиз. Спортчи қизларимизни махсус уст-бош билан таъминладик, қўшимча стипендиялар тайинланган. "Қувноқлар ва зукколар" белашувида талабаларимиз вилоятда биринчи ўринни эгалладилар. Улар орасидан спорт устаси ва номзодлари етишиб чиқаяп

***

Сир эмас - бугун тиббиётимизда ўзига яраша муаммолар ҳам анчагина. Шулардан бири - ёш мутахассислар малакасининг етишмаслиги, билим даражасининг пастлиги. Бу хусусида кейинги йилларда кўп гапирилаяпти.

Аммо масаланинг иккинчи томони ҳам бор: талабалар, чуқур, ҳар томонлама билим олишлари учун шарт-шароитлар етарлими? Уларнинг яшаш шароитлари қандай? Машғулотларга тайёргарлик кўришлари-чи?

Билим юртларининг баъзи ётоқхоналарида оддий шарт-шароитлар ҳам йўқлигини таъкидлаш керак. Текширишлар санитария-гигиена талабларининг бузилиши ҳоллари ҳам оз эмаслигини кўрсатди. Чунончи, Самарқанд тиббиёт олий билимгоҳининг 1980 йили ишга туширилган ётоқхонасида ақалли бир кун ҳам иссиқ сув бўлмаган. Маиший хоналар хусусида гапирмаса ҳам бўлади.

Тошкент фармацевтика институти маъмурияти ва талабалар касаба қўмитаси фаолиятида ҳам айнан шу сингари муаммолар мавжуд. Бу ерда қурилаётган ётоқхонада ишлар тўхтатиб қўйилган.

Шароитларнинг яхши эмаслиги ва бошқа етишмовчиликлардан гап очилса, ҳамма нарсани бугунги, маблағ етишмовчилигига тақаб, важ-корсонни қалаштириб ташловчилар кўп. Лекин чора изловчилар, тадбир билан иш юритувчилар ҳам оз эмас. Биргина мисол - илгариги текширишлар чоғида Ўрта Осиё педиатрия олий билимгоҳи талабалар ётоқхонасидаги шароитлар катта эътирозларга сабаб бўлганди.

Самарқанд тиббиёт олий билимгоҳида ҳар бешинчи талаба ётоқхоналардан ташқари, хусусий хонадонларда ижарада яшайди. Сабаб - жой етишмайди, чунки ётоқхонанинг бир қисмини вилоят шифокорлар малакасини ошириш курслари эгаллаб олган, II-қаватдаги 100 ўрин эса, шу курсларга малака ошириш учун келгаш шифокорлар учун ажратилган. Бинонинг бошқа бир қисми - санаторий-профилакторий.

Анжидон тиббиёт олий билимгоҳи, Жиззах, Гулистон, Бухоро, Шаҳрисабз, Асака билим юртларида ёзувчилар, шоирлар, санъат ва маданият намоёндалари билан учрашувлар ўқувчи ва талабалар учун маънавий камолот мактабларига айланган.

Аввало, кутубхона заҳиралари янги адабиётлар, хусусан, дарсликлар, ўқув қўлланмалари билан етарлича тўлдирилмаяпти. Айниқса, ўзбек тилидаги дарсликлар етишмайди.

Ўқувчи ва талабалар саломатлигини мустаҳкамлаш, уларга тиббий ёрдамни ташкил этиш борасида Тошкент олий билимгоҳларининг тажрибаси ибратлидир. Аммо масаланинг шундай жиҳатлари борки, уларнинг амалий ҳал этилишига кўп нарса боғлиқ. Бу ўринда ётоқхоналардаги тиббий пунктлар кўзда тутилмоқда. Афсуски, айрим ўқув юртларида улар ташкил этилмаган, баъзиларида - етарли жиҳозланмаган. Талабалар ўртасида касалликларнинг олдини олиш, малакали тиббий ёрдам кўрсатишга зарур даражада эътибор берилмаётган жойлар йўқ эмас. Гоҳи тиббиёт пунктларида ҳатто қўл ювиш жойлари ҳам йўқ. Бундай ҳолатда юқумли гепатит, чечак касалликларининг тарқалиш ҳоллари рўй бераяпти.

Табиийки, бу борадаги яхши намуналар кишини қувонтиради. Қўқон тиббиёт билим юртида бўлсангиз, ўқувчи ёшлар саломатлигини тиклаш узлуксиз ва изчил, амалий ва самарали тус олдирганлигини кузатасиз. 50 ўринли санаторий-профилакторийда ўтган йили 1100 талаб, 420 ўқитувчи дам олиб, даволанди. Марғилон, Хива, Асака, Бухоро, Тўрткўл билим юртларининг спорт-соғломлаштириш оромгоҳларида талабалар саломатлигини тиклаш тўлақонли амалга ошириляпти.

Булардан ташқари касаба қўмиталари талабаларни санатори-курортларда дам олдириш, соғломлаштиришга алоҳида эътибор бермоқдалар. Йўлланмаларнинг имтиёзли асосларда тарқатилиши адресли ижтимоий муҳофазанинг таркибий қисмига айланди. Баъзи билим юртларининг касаба қўмиталари йирик корхоналарнинг шифо масканларидан шу мақсадда кенг фойдаланмоқдалар.

Афсуски - акс мисоллар ҳам кўп. Ёлғиз Жиззах билим юртида 97 талаба диспансер рўйхатига олинган. Бироқ, касаба қўмитаси уларни парҳез таомлар билан овқатлантиришни ташкил этмаганлигини қандай изоҳлаши мумкин? Шундай касаба фаоллари ҳам учрайдики, улар гўёки мухтож талабаларнинг ўзларида даволаниш истаги йўқлигини /!/ баҳона қилиб кўрсатишдан ҳам уялишмайди.

Текширишлар камчиликларнинг объектив сабаблари ҳам борлигини кўрсатди. Чунончи, Бухоро тиббиёт билим юртининг 12 йил аввал қурилган ётоқхонаси бирор марта қайта созланмаган. Маиший тизимлар, ошхоналар, санитария, ускуналар, электр тармоқлари тўлиқ таъминланишига муҳтож. Мавжуд жиҳозларнинг ишлатилиш муддати аллақачон ўтиб кетган.

Билим юртининг директори таъмирлаш ва қайта жиҳозлаш ишлари камида 35 миллион сўм талаб қилишини айтди...

Биз инсон манфаатлари йилининг иккинчи ярмига қадам қўйдик. Ўтган олти ойда озмунча тадбирлар амалга оширилгани йўқ. Бу - излаган имкон топишини кўрсатади. Касаба қўмиталари ўз-ўзидан мана шундай изланишларнинг марказига - маънавий-услубий жиҳатларни, маблағ ва бошқа имконларни бирлаштириб, аниқ мақсадларга йўналтириш марказига айланиб бормоқдалар.

Ж. САЪДУЛЛАЕВ,
Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши Матбуот ва ахборот шўъбасининг мудири

ҲАҚИҚАТ ДАРАКЧИСИ

Бир қарашда жўн, бир қарашда эса мураккаб бу сатрларда математиканинг бутун моҳияти мужассам. Дарҳақиқат, математика аниқлик ва тўғриликни яхши кўрадиган фан. Мамлакатимизда бу фан тараққиётига салмоқли ҳисса қўшган, унинг нуфузини дунёга ёйган зукко олимлар талайгина. С.Сирожиддинов, Т.Саримсоқов, М.Салоҳиддинов, Т.Жўраевлар яратган мактаблар бутун жаҳон математиклари томонидан ҳам эътироф этилгандир.

Хўш, бугунги кунда олий математиканинг аҳволи қандай? Уни ўқитиш жараёнидаги муаммолар нималардан иборат? Ёш авлоднинг бу "бошни қотирадиган" тўғриоғи, инсондан етарлича сабр ва фикрлашни талаб этадиган фанга нисбатан муносабати, қизиқиши қандай? Шу каби саволларга жавоб топиш мақсадида Мирзо Улуғбек номидаги Тошкент Давлат университетидаги механика-математика факультетига ташриф буюрдик.

Суҳбатдошимиз университет механика-математика факультети декани, Республикада хизмат кўрсатган халқ таълими ходими, профессор Гулмирза ХУДОЙБЕРГАНОВ.

- Домла, механика-математика факультетининг бугунги салоҳияти ҳақида сўзлаб берсангиз?

- Факультетимизда 13 кафедра ишлаб турибди. 29 нафар фан докторлари, Ўзбекистон Фанлар академияси мухбир аъзолари, булардан ташқари бугунги кунда 70 нафар фан номзоди (ўндан ортиқ докторантлар) талабаларга шу фан сир-асрорларидан сабоқ беришяпти. Яна факультет қошида марҳум академик Саъди Сирожиддинов ташкил қилиб кетган сиртқи математиклар мактаби ҳам ишлаб турибди. Бу мактабда биз республикамизнинг чекка қишлоқ ва шаҳарларида яшайдиган, мазкур фанга сидқидилдан ихлос қўйган истеъдодли ўғил-қизлар билан хат орқали мулоқотдамиз. Талабалар учун она тилимиздаги дарслик ва ўқув қўлланмалар муаммоси ҳам шу ернинг ўзида ечилган. Бу ерда беш нафар олим "Олий математика асослари" - 7 томлик қўлланмасини яратиш устида ишлашяпти. Ҳозирги кунда бу қўлланманинг 2 томи нашрдан чиқиш арафасида турибди.

Математика. Бирни бирга кўпайтирсак бир бўлади

М. ЮСУФ.

- Маълумки, математика фани аниқ фан. Шу боисдан уни ўқиб-ўрганиш, масала моҳиятига етишиш учун кишида маълум дунёқараш, тафаккур шаклланган бўлиши керак. Сизнингча олий таълимдаги ҳозирги замонавий усуллар (тест, рейтинг)нинг фанни ўқитиш жараёнида юзага келтираётган муаммо ва ютуқлари нималардан иборат?

- Фикримча, механика-математика факультетига ўқишга кираётган абитурент билимини биргина тест билан аниқлаб бўлмайди. Сабаби тест - қолипга солинган натижалар мажмуаси. Ҳолбуки, математика фани қандайдир фаразу тахминларни, мавҳумликни эмас, балки, аниқликни яхши кўради. Шу маънода талабани ўқишга қабул қилиш жараёнида тест билан бир қаторда ижодий (ёзма иш) имтиҳон ҳам ўтказилиши керак деб ўйлайман..

Рейтинг тизимига келсак, бу усул анча мақбул усулдир. Лекин масаланинг яна бир жиҳати ҳам бор. Шахсий тажрибамдан маълум бўлишича, рейтинг тизими қуйи босқич талабасида кўникиш ҳиссини туғдиради. Айтайлик, у "3" баҳога тенг балми, "4" баҳога тенг балми олган, унинг фикрича, шу етарли, муҳими бал олиш. Агарда бал ана шу баҳоларга етса бас, бошқа ҳаракат қилмаслик кайфияти кучли бўлади. Аммо юқори босқич талабаларида бу тизим масъулиятини бир қадар оширади, талабани ҳушёр тортишга ва интилувчанликка ундайди. Шу маънода рейтинг тизимини ҳар қайси босқич талабалари учун алоҳида-алоҳида табақалаштириш керак бўлади.

- Гулмирза ака, иқтисод фани ижтимоий, математика эса аниқ фан. Лекин иқтисод математикага асосланмоғи лозим. Сиз бунга қандай қарайсиз?

- Дарҳақиқат, математикани чуқур англаб етган иқтисодчи яхши иқтисодчи ҳисобланади. Менимча, иқтисоднинг ичига фундаментал математика элементлари кириб бормоғи керак. Шундагина иқтисодий жараёнларни чуқур ва аниқ таҳлил эта оладиган иқтисодчилар етишиши мумкин.

Факультетимизда айнан шу масалаларни инобатга олиб 1996 йилдан бошлаб иқтисодий информатика мутахассислиги ташкил этилди. Асосий мақсад эса иқтисодни пухта англаб етадиган математик мутахассислар тайёрлашдир. Бу ерда "486 IBM" маркали компьютер билан жиҳозланган тўртта йирик аудитория бор. Унда талабаларга компьютерни қандай ишлатишни ўргатибгина қолмай, балки дастурлар тузишга ҳам асосий эътиборни қаратяпмиз. Сабаби, компьютерни ёш бола ҳам бошқариши (унга операторлик қилиши) мумкин. Лекин иқтисодчи ва математиклар унга турлича дастурлар жойлаштиришни билиши керак.

- Мавзудан четдаги бир саволни бермоқчиман. Вақт ўтиши билан тарих, тил ва адабиёт фанларига "ўзгаришлар", янгича таҳриру, талқинлар кириши мумкин. Аммо математика бундан мустасно. Бунинг сабаби нима?

- Математика ўзгармайди. Чунки унинг фундаментал асоси бор. Ҳақ битта бўлганидек, ҳар қандай масаланинг ҳам ечими битта бўлади. Фақат унга етишиш ёки уни ечиш йўллари, усулларигина ҳар хил бўлиши мумкин.

- Суҳбатимиз ниҳоясида кўнглингиздан нелар кечмоқда? Ёшларга нималар деган бўлардингиз?

- Юқорида факультетимиз илмий салоҳияти борасида сўз юритдик. Яна ўшанга бир-икки қўшимча қилмоқчиман. Факультетимиз Франция, Германия, Корея ва Америка Қўшма Штатларининг йирик университетлари билан яқиндан илмий алоқалар олиб боради, мазкур даргоҳнинг математиклар жамияти аъзоси. Мен нега буларни қайта-қайта айтяпман? Сабаби шундаки, ёшларимиз бундай юқори даражадаги имкониятни қўлдан бой бермасликлари лозим. Майли, математикага юракдан қизиққан республикамизнинг чекка қишлоқларидаги йигит-қизлар ўша вилоятдаги олий ўқув юртларига ўқишга кираверсин. Биз уларни албатта топамиз. Вилоят марказларида 2 йил аъло баҳоларда ўқиган талабани биз Тошкент Давлат университети механика-математика факультетида ўқишини давом эттиришлари учун қўлдан келган бор имкониятлардан фойдаланишга ҳаракат қиламиз. Муҳими, ўзбек математикасининг эртанги куни ишончли таянчи бўлишса бас.

Суҳбатдош: Норали АРСЛОН, ТошДУ толиби

Туҳфа

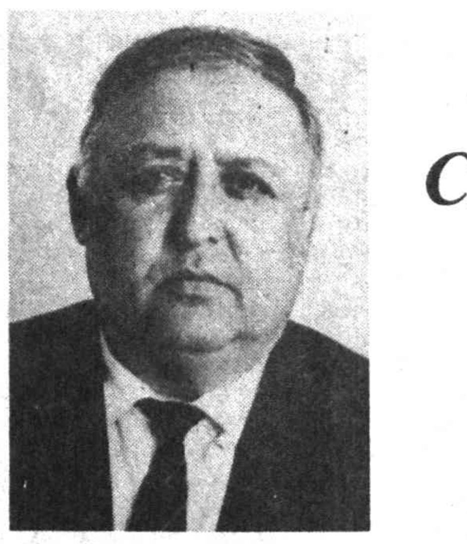

Темур УБАЙДУЛЛО

АЙТИБ БЕРАЙ СИРЛИ БИР ҚЎШИҚ

БОБУР

Ишрат қурмадингиз тилло қасрда,
Юртма-юрт юрдингиз сарсон-саргардон.
Сизга таъзим қилди ўтган асрда
Шаънингиздан воқиф ул Фарангистон.

Сиз асли шерюрак қақнуссифат зот,
Амриқо тан бериб атади йўлбарс.
Номингиз эҳтиром ила этар ёд,
Шул бепоён само, шул ғамбода арз.

Дилбар зот атади ҳинди миннатдор,
Сиз табаррук, зарнисор сиймо.
Оламда еттита мўъжиза бисёр,
Саккизинчи ҳайрат - сиз Бобур Мирзо!

Нетайким яшадим қўрқувларга қул,
Фақат мен изингиз кўролмай доғман.
Сизни беадад алқашим мушкул,
Ёниқ қалбингиздан узилган оҳман.

Шукурким тилимда сиз айтган ашъор,
Шукурким қалбимда аксингиз аён.
Ҳақиқат келдику мана устивор,
Эркалар боласин Она Туркистон!

КАМ-КАМ

Табиб айтармиш бемор
Дардига даво кам--кам.
Этарсан менга ёрим
Ишқингни раво кам--кам.
Садоқат бирла доим
Таъзим айларман сенга.
Ушалгай тирик бўлсам
Ҳар не муддао кам--кам.
То саҳар чеккан фиғон,
Ютган оҳ-- зардобларим.
Етказурмикин сенга
Субҳидам сабо кам--кам.
На бўлди сенга жонон,
Этмайсан мени писанд.
Синарсан ё жамолингдан
Қилгайсан жудо кам--кам.
Хаёл ичра васл истаб
Тилаб инсоф сен малакдан.
Ўтиб умри Темурий
Бўлмоқда адо кам--кам.

ЧОРЛАШ

Соҳилга кел, соҳибжамол,
Тўлин ой нур сочганда кел.
Сочларингдан толим-толим
Ел мушк олиб қочганда кел.

Шивирлашар аста япроқлар,
Нағма қилар табиат сармаст.
Сукут сақлар зимзиё боғлар,
Хаёлларни этайлик пайваст.

Поймимизда ташна бўлишиб,
Зилол сувлар қулоқ тутсинлар
Шилдир-шилдир нозли кулишиб,
Орзуларни олиб кетсинлар.

Фақат сен кел, шу оқшом чоқда,
Ошиқ юрак куйласин жўшиб,
Юрагимнинг дегани ҳақда,
Айтиб берай сирли бир қўшиқ!

ХУРШИД ДАВРОН СУРАТИ

"Хайр, хайр, мен энди кетдим,
Юрагимни мен ўзим едим"
Ўксинаман, тоқатим тамом.
Оламда мен нақ танҳо эдим.

Йиқилганни туртса, ким демай,
Изҳор этмай бор тилагини.
Ўзгаларнинг ҳақини емай,
Барча еса ўз юрагини...

Зир қақшайди вужудим, абас,
Оҳ чекаман шундоқ армонда:
Ўзбекистон заминда эмас,
Яшнаб ётар эди осмонда!

Сирли бекат

Дўстим! Кел! Бугун юракдан самимий суҳбатлашайлик. Сен ҳеч кимга тиламаган ёлғиз тилагингни менга тила... Дўстгинам, йўқ, йўқ, менга бу тилакни тилама, мен одамлар дунёсига кирган куним тупроққа айланганман. Чунки, юрагим ўзига харсангтош ўрнатган. Ўзини танимайдиган, совуққон, шафқатсиз кўринишга эга руҳ вужудимда ҳукмрон.

Орзуларимни тиғнинг тагида кўраман. Улардан тирқираб қон оқади. Қоннинг ҳиди ҳаммаёқни тутиб, анқийди. Оёқларим кесилиб кетгандек узоққа боролмайман. Кўзларим хиралашган, узоқни кўролмайди. Атрофим билан чувалашиб қолганман. Фақатгина видо сўзларининг лабларимда қотиб қолаётганини сезаман. Шу тахлит ўтган кунларимни тошларга раво кўрмасдим. Ўйлаб қарасам, ҳамма--ҳаммасига ўзим сабаб эканман. Яшаш учун курашишга, кураш учун яшашга интиламан. Фақатгина қалбимга имоним тиргак.

Сен менга хазонли боғингни раво кўрмоқдасан. Мен эса боғда биргина заъфарон япроқ каби тупроққа беланиб ётибман.

Дўстим, бириси менга ўн йил кейинги келажагимни режалаштириб қўйганман, деди. Очиғи, бу одамга ачиндим. Унинг умрига яна ўн йил қўшилибди.

Жоним ҳаловат нелигин эсидан чиқариб қўйди. Яна кимларгадир Сиз худбинсиз, дегим келадию, тилим қотади. . Қувончларим учун тўкилган эртагим улар. Ўша қувончлар яшашга ундайди. Лекин қалбим билан танҳо қолганимда улардан нафратланаман.

Тунов кунги кўчадаги телба қизнинг қилиқларидан кулма, дўстим. Биласанми, у ҳеч кимда йўқ пок қалб эгаси. Унинг биздан фарқи шуки, ҳар нарсани ошкор қилади. Севса ҳам, нафратланса ҳам бизчалик гўзалликка буркаб кўз ўймайди. Қучиб туриб, бўғиб ўлдирмайди. Биз--чи, баъзан пардозланган, қолипга солинган сўзлардан кўнглимиз тўлмайди. Кимларгадир аталган хунлар, тилимиз уларни чиқаролмай куяди. Ғийбатлар азоб бериб, қиймаласа ҳам, унинг тагидан омон чиқишга уринамиз. У--чи, у қиз--чи, шуларга чидолмай ўлган бўларди.

Яна мен гувоҳ бўлган ўша мудҳиш воқеа кўз олдимдан сира нари кетмайди: Дугонам бир йигитга алданиб, ўз жонига қасд қилгани, ҳамма--ҳаммаси ўйларим деворини таг--тагидан ўпириб ташлаяпти.

Мен биринчи бор "Ўтган кунлар" романини ўқиганимда Кумушнинг фожеали ўлимидан кўра Зайнабнинг қисматига йиғлаганман. Отабек Кумушнинг қабри устида ўтирган пайтда Отабекка қараб, мен Кумушман, дегани ларзага солган. Жунуний аҳволда унинг қалби Кумуш бўлишни, кимгадир у қадар керак бўлишни истаган. Лекин, янглишган, дўстим. У энди ҳеч кимга керакмас ва аввалданоқ қалби топталган эди.

ИЗТИРОБ

(Ботиний суҳбат)

Лаъли ИКРОМ қизи

ОППОҚ КАБУТАРЛАР

Севги... Севги ўзи бормикан - дея савол берсам, йўқ, дейишга шошилманг! Зотан, севиш осон, бироқ, севилиш қийин.

Ўз ҳаётимдан нолишга ҳаққим йўқ. Турмуш ўртоғим билан тотли яшайман, у киши фарзандларимни жуда-жуда яхши кўрадилар... Бироқ... Нега шундай?

Уни яна учратиб қолдим... Ёшликнинг ўтли дамлари хаёлимни олиб қочди, бағримни ўртади. Аёл қалби бамисоли биллурдай, яхшини ҳам, ёмонни ҳам бирдай қабул қилаверади, нега?

Азизим, биз нега қайта учрашдик? Мен ҳаммасини унутгандай эдим. Муҳаббатимни юрагимнинг туб-тубига чўктирган эдим. Нега муҳаббатдан сўз очдинг? Улар бошим узра қанот қоқиб, учаётган оппоқ кабутарларга ўхшайди...

Мен 18 ёшимда муҳаббатни ҳис қилдим. Биз бир-биримизни севардик. Аммо тақдир...

Аввалига учрашиб юрдик. Орадан 8-9 ой ўтгандан сўнггина у уйланганига 1 йил бўлганини айтди. Уйланганидан афсусда эмиш... Сўзларини эшитаману, ичимни муз қоплаётгандек туюлади.

- Нега менга буни бошида айтмадингиз, нима учун?..

- Йўқ, нима бўлганда ҳам сени жуда севаман. Фақат мени ташлаб кетма! Мени ипсиз боғлаб қўйишди. Холамнинг қизини олиб беришди. Менга ишон, уни ёқтирмайман. Сен фақат "мени овутиш учун айтаяпти", деб ўйламагин. Уйланишимдан уч ой илгари сени учратганимда, албатта холамнинг қизини олмас эдим. Энди начора... Мендан фақат хафа бўлмагин, жоним.

- Бўлди! Етар! Ғишт қолипдан кўчган эканку, мен билмай юрган эканман-да. Нима ҳам дердим...

Орадан бир ой ўтди. Телефон жиринглади. У экан.

- Алло, турубкани қўйма, илтимос гапимни эшит..

Эшитмадим, эшитишни хоҳламадим ҳам.

Ёзга бориб уйимиздан совчиларнинг кети аримай қолди. Менга эса ҳаётнинг қизиғи қолмаганди.

Турмушга чиқдим. Ҳар қанча уринсам ҳам, турмуш ўртоғимни УНИ севгандек севолмадим. Мана, ҳозир икки ўғлим бор. Ҳаш-паш дегунча етти йил ҳам ўтибди.

... Бир куни ишга келсам, у эшик олдида турибди. Аввалига танимадим. Кейин секин сўрашдик. У эртасига тағин келди. Сув тинганда, яна учрашиб қолганимиз ортиқча бўлди... Ҳаммаси бошидан бошланди. Биз яна учрашиб қолдик. Ҳозир унинг 3 фарзанди бор. Иши оғир.

Шунча азоб нимага керак? Нега? Қачонгача? Қўнғироқ қилиб қўяй десам, эп кўрмайман. Йўқ, бошқа қўнғироқ қилмаслигим керак.

НАРГИЗА

МУҲАББАТ НИМА ЎЗИ?

Тушликдан қайтиб, ишхонага кирсам, Муҳаббат опа билан Умида опа кулишиб суҳбатлашаётган экан. Беихтиёр қулоқ сола бошладим. Чунки, мавзу мени қизиқтирган ишқ-муҳаббат ҳақида эди. Муҳаббат опанинг бўйи етган қизи бор. Унга ҳар куни совчилар келаётганини биз билардик. Бу гал Жаҳонгир исмли йигит ишхонамизга қўнғироқ қилибди.

"Кеннойи қизингизни сиз уришдингизми, мен билан гаплашмай қўйди. Шу қизингизни менга беринг. Қизингизсиз яшолмайман". Бараварига кулиб юбордик.

"Севги инсонни не кўйларга солмайди, Муҳаббат опа", дейман кўнглини овутгандек. Умида опанинг жаҳли чиқиб : "Ука, севгиниям жа ўйин қилиб, кўнглини кенг қилиб юборди, ҳозирги ёшлар. Ё севгини ҳавасга алмаштиряптими, ё ўзлари тутуруқсиз бўлиб кетаяптими?"

Шу ҳам гап бўлдими, "қизингизсиз яшолмайман" бу шунчаки эҳтироснинг кучи. Эй, ўйламайдики, эртага уйлансам шу қизнинг онаси менинг ҳам онам бўлади. Олдидан қандай ўтаман.

Хаёлида бунақа ўй, бунақа фикр бўлмаса керак, умуман тушунмадим, ҳозирги ёшларга".

Умида опанинг гапи наъша қилиб хаёлга толдим. Муҳаббат! Нақадар ҳис-ҳаяжонли сўз. Муҳаббат - беғубор, такрорланмас ва қайтмас. Биринчи муҳаббат... Узоқ, йўқ бугунгидек баданни титроқ, ҳаяжон босади.

Ҳеч кимга айтолмаган, ҳатто, ўзига ҳам айтилмаган муҳаббатми ё эҳтирос. Мен билолмадим.

. Сиз нима дейсиз муҳтарам газетхон?!

Нордамин ТЎРАЕВ

АКС-САДО

ЧОРРАҲАДА ЁЛҒИЗ СИЗ ЭМАС

Севимли газетамизнинг 5 июль саҳифасидаги "Қисмат чорраҳасидаги аёл" мақоласини ўқиб жуда таъсирландим. Сабаби шу мавзу мени анчадан буён ўйлантириб келарди. Бироқ "оиланинг устуни" бўлмиш мард эркакларга оғир ботармикан деган хаёл билан ёзишга журъат этолмасдим.

Тўғри, яхши ёки ёмон хулқли кишилар ҳар икки дунёда ҳам ҳамма вақт топилади. Беайб ёлғиз парвардигор. Лекин Рисолат опанинг турмуш ўртоғидай, аслида шундай аташга арзимайдиган, эркак номига доғ туширaётган кимсалар кўпайиб бораётгандай туюлади, назаримда.

Бир куни хонага 35 ёшлардаги қишлоқ аёли кириб келди.

"15 йил бир ёстиққа бош қўйган эрим, мени бузуқликда айблаб ажрашди. Уйдан беш болам билан ҳайдаб чиқарди. Энг алам қиладиган ери фарзандларининг бирортасини ҳам тан олмади. Шунча йил уй--жой қилиб аҳил яшаган ёстиқдошимнинг миясига бундай фикрлар қаердан келганига ҳайрон қолдим. Лекин менинг талабларим инобатга олинмай эримнинг "яшашни хоҳламайман, ишончим йўқ" деган қатъий сўзи туфайли никоҳимиз бекор қилинди. Бор умидим пучга чиқди. Ажралишганимизга анча йил бўлган ва у аллақачон бошқасига уйланиб кетганлиги, шунга қарамай менга нисбатан қилган туҳматига ҳеч чидолмайман. Ҳатто ўз сўзларини исботлаш учун фарзандларимнинг бирига пул бериб, "Фалончи амаки бизнинг уйга кирди, кейин онам билан..." деб айтасан дея мажбурлабди. Шунчалик ҳам қабиҳликка борадими, инсон деган. Ажрашмоқчи экан тўғрисини айта қолмайдими?

Уй--жойдан маҳрум бўлганим ёки ўз болаларига нафақа тўлашга ҳам оғринаётганига эмас, "бузуқ" деб ёлғон--яшиқ гап тарқатганига куйиб кетаман. Энг даҳшатлиси, бу туҳмат туфайли болаларим келажаги ҳам заҳарланишидан қўрқаман".

Эҳтимол, бу аёл ҳақида ёзганларим кимларгадир ғалати туюлар. Афсуски уларнинг бари ҳақиқат. Ўша аёл ҳам қисмат чорраҳасида Рисолат опадай чора тополмай азобланаётганлардан.

Демоқчиманки, Рисолат опа, аввало Сизнинг бардошингизга тасаннo. Асло куйинманг. Афсуски Сизнинг эрингиз каби разолатга ботган инсонлар бор. Ҳар нарсага қодир Оллоҳ ҳамма яхши--ёмон ишлардан хабардор. Ишқилиб Сиз ва Сизга ўхшаш қисмат эгаларига сабр берсин, дейишдан ўзга сўз айтмоққа ожизман.

Шаҳзода АКБАРОВА, Наманган вилояти

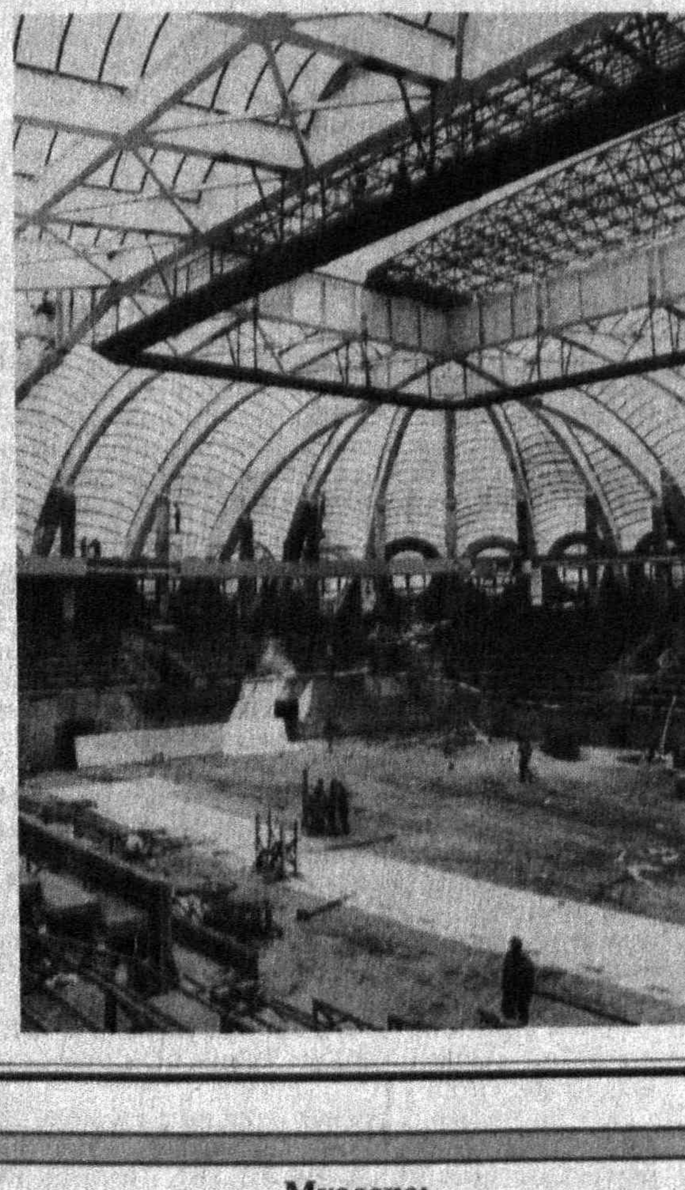

РЕСПУБЛИКАДА ЯГОНА

Сўнгги йилларда Республикамизда спортга алоҳида эътибор берилмоқда. Пойтахт ва вилоят марказларида замонавий спорт иншоотларининг қад ростлаши, қатор халқаро мусобақаларнинг мамлакатимизда ўтказилиши фикримизнинг ёрқин исботидир.

Мустақиллигимизнинг 6 йиллиги арафасида пойтахтда яна бир спорт иншооти - республикада ягона бўлган "Юнусобод" ёпиқ теннис корти фойдаланишга топширилиши кўзда тутилмоқда. Қурилиш бош пудратчиси "Тошуйжойинвестқурилиш" корпорацияси 12-қурилиш трестининг 51-қурилиш бошқармасидир. Бу ерда 6 та қурилиш ташкилотининг 1,5 минг нафардан ошиқ қурувчилари меҳнат қилишмоқда. Ўзбек қурувчиларига Югославия ва Италиядан келган мутахассислар ҳам кўмаклашишяпти. 3200 ўринга мўлжалланган замонавий ёпиқ теннис корти спорт ихлосмандларининг севимли масканларига айланишига шубҳа йўқ.

Суратларда: "Юнусобод" ёпиқ теннис корти қурилишидан лавҳалар. Муҳаммад Амин олган суратлар (ЎзА)

"Kamolot - Kompyuter"

Масъулияти чекланган жамиятнинг ўқув маркази жисмоний ва юридик шахсларни қуйидаги ўқув курсларига таклиф қилади:

1. Инглиз тили :
   а) бошловчилар учун ;
   б) давом эттирувчилар учун.
2. Замонавий бухгалтерия ҳисоблари.
3. Компьютерда иш юритишни ўрганувчилар учун :
   а) Norton Commander 5 ;
   б) Windows 3-11 ;
   в) Windows 95 ;
   г) Microcoft Office ;
      Microsoft Word ;
      Microsoft Excel ;
   д) ICБ бухгалтерия программасида иш юритиш ;
   е) программалаш тиллари.

Иш билан банд ўқувчилар учун кечки курслар ташкиллаштирилган.

Ўқиш муддати тугагандан сўнг диплом берилади.

Ўқишни хоҳловчилар учун йиғилиш ҳар ҳафтанинг душанба ва шанба кунлари соат 15.00 да бошланади.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 11 уй, 39-хона.

Телефон: 41-59-74

Муассис:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ
Ҳомий:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош муҳаррир ўринбосари
Юсуф ЖЎРАЕВ
Навбатчи муҳаррир Мухтасар ТОЖИМАМАТОВА

ТАҲРИРИЯТ:
Қабулхона — 36-56-58, 33-95-97; хатлар бўлими — 36-...; тижорат бўлими — 33-79-69; ижодкор ёшлар бўлими — 36-54-64; спорт, ҳарбий ватанпарварлик бўлими — 36-58-93, котибият — 36-58-48.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32—уй
Нашр кўрсаткичи 64607

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси
Буюртма Г. — 0440.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41
Ҳажми — 2 табоқ Тираж: 11.024
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти ——21.00

1 2 3 4 5 6